

ISTRAŽIVANJE O PRISUSTVU UMETNOSTI I KULTURE U ŽIVOTIMA MLADIH

Istraživanje urađeno prema ugovoru:

*Consultancy on the elaboration of Research on the presence of art and
culture in the young people's lives*

REF: РД-02-29-143/03.07.2019-ST 02-B

*Пројект “Играјмо и плешимо заједно” (Dance and play together), CB007.2.13.091
Ова публикација је направљена уз помоћ средстава Европске уније кроз Интеррег-
ИПА Програм прекограничне сарадње Бугарска-Србија под бројем CCI No
2014TC16I5CB007. Јединствено одговорно лице за садржај ове публикације је
Градска општина Медијана, Град Ниш и ни на који начин не може бити тумачен
као став Европске уније или Управљачког тела програма.*

Niš, 2020

Istraživanje urađeno prema ugovoru:

Consultancy on the elaboration of Research on the presence of art and culture in the young people's lives

REF: PД-02-29-143/03.07.2019-ST 02-B

Naziv projekta: „Plešimo i svirajmo zajedno“

Vodeći partner: Gradska opština Medijana, Grad Niš, Srbija

Drugi partner: Dragomir Assenov, Dramski teatar, Montana, Bugarska

Prioritet: Turizam

Specifični cilj: Ljudi za ljude i umrežavanje

Opšti cilj projekta sastoji se u uspostavljanju Mreže „Mladi umetnici za održivi razvoj“ kroz ulaganja u umetnost, studije, strateške mere i organizaciju događaja umrežavanja.

Uvod

Period tranzicije, u koji je naša zemlja ušla, uslovljava promene u svim sferama društvenog života. Samim tim, korenite promene zahvataju i sferu kulture, posebno kulturne politike.

Da bi se omogućilo planiranje i sprovođenje reformi u sferi kulture i umetnosti, potrebno je istražiti trenutno stanje u kulturnom životu svih društvenih slojeva, posebno mladih, populacije čiji članovi predstavljaju nosioce društvenog razvoja u budućnosti. Dobijene podatke moguće je uporedo analizirati sa dosadašnjim rezultatima iz ove oblasti u zemlji i svetu, s ciljem utvrđivanja aktuelnih razvojnih tendencija u interesovanjima i kulturnom stvaralaštvu mlade generacije. Takođe, istraživanje treba da pruži osnov za stvaranje baze podataka o kulturnom životu i kulturnim potrebama mladih u kulturnom životu uopšte u Srbiji, koja bi se koristila za utvrđivanje strategije budućeg kulturnog razvoja mladih.

Istraživanje *kulturnog života*, koje se može uklopiti u jedan kompleks istraživanja o kulturnom životu omladine uopšte, ima danas veoma veliku društvenu aktuelnost. Mora se naglasiti da je ovakva tema veoma složena, s obzirom na to da je teorijski i empirijski nedovoljno istražena u našoj zemlji. Zadatak ovakvog istraživanja je veoma složen jer obuhvata populaciju na koju vremena velikih društvenih kriza ostavljaju najviše tragova. Društvo u kome živimo u značajnoj meri karakterišu procesi (samo) razaranja, koji su u nekim područjima društvene realnosti došli do faze u kojoj je opravdano govoriti o razorenom društvu.

Kriza identiteta, psihička opterećenja, rušenje sistema vrednosti, besperspektivnost, ekonomska zavisnost zbog nezaposlenosti predstavljaju posledice koje stoje u uskoj vezi sa socioekonomskom i kulturnoistorijskom situacijom u društvu. Sadašnji trenutak u razvoju našeg društva obeležava duboko protivrečan karakter društvene artikulacije života, gde osnovne protivrečnosti dovodi do velikog stepena zaoštrenosti, što se posredno ili neposredno odražava na mlade, na njihovu trenutnu situaciju i životne perspektive. Stoga se razvijanje naučnog istraživanja i organizovanog proučavanja mladih, koje se u našim društvenim naukama nije razvijalo na odgovarajući način ni u potrebnom obimu, javlja danas kao društvena i naučna potreba od posebne važnosti. Naučno

utemeljena podloga može da pruži podsticaj za veću angažovanost mladih, da kroz sagledavanje sopstvenog položaja u društvu stvore mogućnost za rešavanje ključnih pitanja savremenog života i svoje budućnosti.

Istraživanje kulturnog života mladih u Srbiji, u svim njegovim aspektima, može nas uputiti na rešavanje nekih važnih pitanja o budućnosti društva u kome živimo i mlade generacije uopšte.

U situaciji nedostatka empirijskih istraživanja ove vrste, ovako postavljen projektni zadatak i njegovo naučno izvođenje može da doprinese boljem sagledavanju položaja i perspektive mladih u našoj društvenoj stvarnosti. Naime, od perspektive današnje populacije mladih umnogome zavisi i perspektiva društva u narednom periodu.

Interesovanja za kulturni život se operacionalno mogu odrediti kao specifičan način komuniciranja sa kulturnim dobrima, a sâm pojam *kulturni život* možemo odrediti kao:

1. sadržaj, obim i oblik kulturne potrošnje;
2. kulturni i socijalni aktivizam (kulturno stvaralaštvo, difuzija kulturnih vrednosti);
3. prisutnost kulture u svakodnevnom životu (kultura života)

Nisu retka istraživanja interesovanja čiji autori uopšte ne definišu pojam interesovanja, verovatno zato što smatraju da je reč o veoma opštoj kategoriji koju je veoma teško formalno odrediti, ili o kategoriji čije je značenje opštepoznato. Brojne su i definicije koje iz mnogo razloga ne zadovoljavaju. Takve su, na primer, odrečne, nepotpune definicije (navodi se samo deo sadržaja pojma interesovanja) i operacionalne definicije koje interesovanje određuju isključivo na osnovu korišćenih procedura merenja. Prave, teorijski zasnovane definicije su retke. Važno je da se definicija interesovanja, kao uostalom i svakog sličnog teorijskog pojma, izvodi iz određenog šireg shvatanja (obično neke teorije ličnosti), zatim da se pojam interesovanja podvede pod neku opštiju kategoriju i da se istakne specifična razlika. Do sada su autori koji su pokušali da definišu interesovanje istakli da je za sadržaj ovog pojma bitno da je on motivaciono svojstvo, da je dispozicija,

da je vrednosno obojen, da je afektivno stanje (pozitivna emocija), trajan pozitivan stav, socijalno prihvatljiva aktivnost, selektivna orijentacija i kulturna potreba. Sasvim je izvesno da nijedna definicija ne može da obuhvati sve ove odredbe, ali ne treba zaboraviti da definisanje podrazumeva naglašavanje bitnih odredbi istraživanja u koje se primenjuje. U našem istraživanju smo koristili sledeću definiciju interesovanja: *Interesovanja su jedan oblik vrednosti koje karakteriše zaokupljenost svesti omiljenim sadržajima (osećanje obuzetosti) i/ili bavljenje nekom delatnošću kojoj jedinka pridaje izvesnu vrednost.*

Termin *kulturna participacija* objedinjava aktivnosti kulturne proizvodnje (bavljenje umetnošću ili nekim kreativnim hobijem) i dva tipa kulturne potrošnje (posete institucijama kulture i događajima – tzv. “javna kulturna recepcija” i recepcija sadržaja iz kulture kod kuće – tzv. “privatna kulturna recepcija”, koja se najčešće odvija preko masovnih medija). Proučavanja kulturne potrošnje su mnogo raširenija, te istraživanja o kulturnim potrebama, interesovanjima, navikama i aktivnostima, najčešće imaju ovu teorijsku podlogu. Veća raširenost proučavanja kulturne potrošnje su logična kad se uzme u obzir činjenica da u aktivnostima kulturne potrošnje učestvuje većina članova društva, dok u kulturnoj proizvodnji učestvuje relativno mali broj članova društva. Zbog učešća većine članova društva u kulturnoj potrošnji, ona predstavlja značajno polje interesovanja kulturne industrije, institucija kulture, marketinških agencija, ali sve više i političkih institucija. Treba još naglasiti da sa savremene teorije kulturne potrošnje dele u dve grupe. Prva grupa su teorije koje aktivnosti kulturne potrošnje povezuju sa društvenim klasama, dok su u drugoj grupi teorije koje smatraju da u savremenim post-industrijskim društvima veze kulturne potrošnje i društvenih klasa gube na značaju (teorija “države blagostanja”, teorija “nove srednje klase” i teorija “novih identiteta”).

U istraživanjima kulturne potrošnje najčešće razlikujemo četiri osnovna pristupa, koji bi se mogli odrediti kao *sociološki*, *ekonomski*, *psihološki* i *marketinški* pristup.

Bazični sociološki pristup istraživanjima kulturne potrošnje pokušava da utvrdi i istraži vezu između kulturne potrošnje i osnovnih društvenih oblika grupisanja (pol, starosna

grupa, etnička grupa, klasa itd.) koja se uspostavlja kroz konzumiranje određenih dela, aktivnosti i događaja za koje se smatra da određuju pripadnost tim društvenim grupama. Osnovna pretpostavka koja se nalazi u temelju ovog pristupa je da su "objekti" konzumacije (umetnička dela, žanrovi, tipovi aktivnosti) nosioci jasnih značenja koja izražavaju identitete društvenih kolektiviteta, pa je na osnovu toga moguće, dobrim poznavanjem objekata kulturne potrošnje (tipova kulturnih aktivnosti, umetničkih dela, žanrova, itd) neposredno zaključivati o ukusima pripadnika ovih grupa. Međutim, veliki problem sa ovom koncepcijom je što implicira da kulturni objekti poseduju stabilna značenja koja prevazilaze socijalno istorijske uslove (kontekste) u kojima su nastali ili čiji su sastavni deo. Takođe, u današnjem vremenu koje karakteriše preklapanje i izmešanost ukusa i navika različitih društvenih slojeva i grupa, nestajanje razlike između elitne i masovne kulture, pomenuta pretpostavka se pokazala kao neadekvatna. S druge strane, danas postoje veoma uticajne koncepcije koje se baziraju na tome da se u postmodernim društvima raskida veza između kulturne potrošnje i društvenih kolektiviteta. Za razliku od ovog bazičnog sociološkog pristupa, postoji tzv. post-strukturalistički pristup istraživanju odnosa društvenih grupa i kulturne participacije, čiji je osnovni princip da su značenja objekata i aktivnosti konstituisana kroz delovanje individua u određenim socijalno istorijskim uslovima, tako da određeni "kulturni proizvodi" mogu da imaju različite interpretacije i upotrebe. To praktično znači da isti oblici ponašanja u kulturnoj potrošnji mogu da imaju različita značenja, ali i da isti "kulturni proizvodi" mogu imati različita tumačenja i načine upotrebe za pripadnike različitih društvenih grupa. U suprotnosti od psihološkog i tradicionalnog sociološkog pristupa, koji modele potrošnje posmatraju kao karakteristike pojedinaca koje su zajedničke za određene grupe ljudi, post-strukturalistički pristup ove fenomene posmatra kao bazično socijalne fenomene. Kod ovog pristupu kulturna ponašanja i objekti nemaju imanentna značenja, već se njihova značenja formiraju kroz uspostavljanje simboličkih granica prema kulturnim ponašanjima i objektima u odnosu na koje naglašavaju svoju različitost. Potrošački modeli se ne posmatraju izolovano, već se njihova značenja razumevaju u odnosu na alternativne modele potrošnje kojima su suprotni.

U ekonomskom pristupu istraživanju kulturne potrošnje osnov predstavlja odnos zarada i troškova, dok se individualne potrebe i ukusi tretiraju kao “takvi”, koji zavise od mnoštva socio-demografskih i psiholoških faktora. U ovom pristupu nivo učešća u kulturnoj potrošnji (participaciji) zavisi od odnosa troškova participacije u nekoj kulturnoj delatnosti i troškova nekih alternativnih načina provođenja slobodnog vremena. Međutim, ovde se mora naglasiti da su dosadašnja istraživanja kulturne potrošnje pokazala da je uticaj čisto ekonomskih faktora na kulturnu participaciju relativno mali, te da se njihov uticaj više ispoljava kroz promene u preferenciji jednih u odnosu na druge kulturne događaje u zavisnosti od povećanja troškova (najčešće cene karata) pojedinih kulturnih događaja.

Psihološki pristup istraživanju i proučavanju kulturne potrošnje za osnov ima pretpostavku da psihološke karakteristike individua, njihove karakterne crte i vrednosni sistemi, strukturišu načine kulturne potrošnje, ali i buduće trendove u potrošnji. Najčešća dva pristupa u praksi su sistemi za kategorizaciju publike *Values and Life-styles* (VALS) i *The List of Values* (LOV). Oba pristupa su se razvila kao kritika marketinških postupaka. Suština kod ovih pristupa je pokušaj da se, umesto analize odnosa socio-demografskih karakteristika potrošača i njihovih aktivnosti potrošnje, ovi odnosi analiziraju kroz psihološki profil konzumenata, koji objedinjava socijalne faktore i postojeće psihološke teorije ličnosti i vrednosti.

Savremeni marketinški pristup istraživanju kulturne potrošnje je usmeren ka segmentaciji tržišta i, na osnovu toga, razvijanju tzv. ciljnog marketinga. Naravno, ovaj pristup ima striktno praktične ambicije, bez ikakvih pokušaja doprinosa razvoju teorijskih načela i saznanja. Proces segmentacije tržišta zasniva se na pristupu koji u osnovi ima stav da potencijalna publika nije jedinstvena, već da se sastoji od grupa individua koji imaju slične karakteristike, potrebe i aktivnosti potrošnje, pa se potencijalna publika može podeliti na ove grupe, u odnosu na koje se razvijaju specifične marketinške strategije.

U odnosu na ove istraživačke pristupe koje smo pomenuli, možemo konstatovati da istraživanje kulturnog života i potreba studenata u Srbiji ima karakteristike i tradicionalnog sociološkog pristupa (karakteristike kulturne participacije se posmatraju u odnosu na

značenje aktivnosti u kojima se učestvuje), ali i marketinškog pristupa (veći deo istraživanja je na deskriptivnom nivou).

Iz naslova same teme istraživanja jasno se vidi da je pojam *kulture* u centru našeg interesovanja. Termin *kultura* je nastao od lat. *cultus* - obrađivanje, gajenje, negovanje. Koristeći se metodom dedukcije, pod *kulturom* u najširem smislu reči podrazumevamo:

SKUP SVIH PROMENA I TVOREVINA KOJE SU NASTALE U PRIRODI, DRUŠTVU I LJUDSKOM MIŠLJENJU KAO POSLEDICA LJUDSKOG DELOVANJA, ČIJI JE CILJ OLAKŠANJE ODRŽANJA, PRODUŽENJA I NAPRETKA. LJUDSKE VRSTE.

Prema tome, u sastav kulture, ovako široko shvaćene, ulaze - oruđa, instrumenti, posuđe, ornamenti, odeća tj. materijalna kultura, zatim duhovna kultura (običaji, društvene i političke institucije, religija, umetnost i umetnička dela, jezik, nauka, igre, pronalasci). Takođe, pod kulturom možemo podrazumevati i razvoj određenih sposobnosti duha ili tela odgovarajućim vežbanjem, negovanjem (npr. fizička kultura, muzička kultura), pa i karakter ličnosti formiran tim procesom obrazovanja, odnosno sam proces obrazovanja koji je dao taj karakter.

Kultura je veoma usko povezana s napretkom i progresom u društvu, jednim od centralnih pojmova nauke o društvu i politici. Progres je najopštiji rezultat pozitivnog kretanja društva (odnosno pojedinih oblasti društvenog života - politike, privrede, nauke, kulture i umetnosti, prava, filozofije, morala i dr.), čija je posledica olakšavanje održanja i produženja ljudske vrste kao i ubrzavanje tih procesa. Progres se ispoljava u ostvarenju viših društvenih vrednosti, usavršavanju tehnike, povećanju broja potreba i punijem zadovoljenju tih potreba i povećanju stepena ličnog i društvenog zadovoljstva.

Od opšteg pojma kulture treba razlikovati *supkulturu* (potkulturu) i *kontrakulturu* (protivkulturu). Potkulture su relativno kohezivni kulturni sistemi čiji su nosioci pojedine

društvene grupe. Takođe, to mogu biti pojedine kulturne oblasti (npr. gradske, seoske, omladinske ili evropske, američke, istočnjačke supkulture).

Dok se protivkulturne pojave mogu odrediti kao kulturne pojave koje se obično javljaju u uslovima:

- a) kada je neka jedinka ili društvena grupa prinuđena da se liši izvesnih ličnih i društvenih vrednosti (ugled, izbor zanimanja, rad, prihod, obrazovanje i sl.);
- b) kada nastupi poremećaj u sistemu vrednosti te jedinice, odnosno društvene kontrole.

Termin *kontrakultura* je u početku korišćen zajedno s terminom *supkultura* u kriminologiji, da bi se objasnili ponašanja i stavovi različitih društvenih grupa i pojedinaca koji nisu u skladu s opšteprihvaćenim načinom mišljenja i ponašanja, da bi ga Jinger (Yinger) upotrebio u značenju *kulture koja poseduje suprotne vrednosti od njoj suprotstavljene kulture*.

Kultura je i deo samog čoveka i kada se kaže *kulturan čovek* misli se na kulturne navike i potrebe, znanja, dodir s tekovinama kulture što ih čovek stiče i prihvata u toku svog života u društvenoj zajednici, iz čega proističe da čovek kulturu jednog društva usvaja procesom obrazovanja, socijalizacije, u datom društvu preko porodice, škole i grupa kojima pripada. Takođe, moramo da spomenemo i jednu značajnu pojavu u oblasti kulture - *enkulturaciju*. Ona predstavlja uticaj koji nastaje prilikom kulturnog dodira nekog pojedinca s jednom ili više kulturnih grupa. To je vrsta socijalizacije pomoću koje pojedinac postaje član neke društvene grupe (političke, kulturne), prihvatanjem određenih vrednosti.

Pojam *masovna kultura* (mas-kultura - eng. *Mass-Culture*) je novijeg datuma i upotrebljava se u različitim značenjima. S obzirom na to da je ovaj tip kulture veoma raširen u savremenom društvu, potrebno je da ga preciznije odredimo.

Prvo značenje pojma vezano je za demokratske pokrete s kraja 18. veka koji su zahtevali da se rezultati napretka ljudskog društva, ljudske civilizacije, na tehničkom, ekonomskom, kulturnom području učine pristupačnim većini naroda. U početku se većinom radilo o

Проект "Играјмо и плешимо заједно" (Dance and play together), CB007.2.13.091

Овај пројекат суфинансира Европска унија кроз Интеррег-ИПА Програм прекограничне сарадње
Бугарска - Србија

zahtevima za povećanje pismenosti i obrazovanja stanovništva. Ovakva mas-kultura, koja bi čitave društvene klase ranije zapostavljene kulturno uzdigla i približila im tekovine duhovne kulture, suprotstavljala se, i kao koncept i kao praktičan zahtev, tzv. aristokratskoj kulturi (aristokratizmu u kulturi), tj. činjenici da rezultate duhovne i materijalne kulture uživa samo jedna povlašćena društvena grupa.

Drugo značenje pojma usko je povezano s razvojem sredstava masovnih komunikacija i približavanja osnovnih obrazovnih i drugih institucija (besplatno i kasnije obavezno osnovno obrazovanje) običnom čoveku. Nagli razvoj tehnike i tehnologije uslovljava kvalifikovaniju radnu snagu, tako da je danas srednja stručna sprema minimum za obavljanje nekog iole složenijeg posla. Ovim su sredstva masovnih komunikacija (radio, televizija, štampa, Internet) postala pristupačna širim slojevima. Kulturni sadržaji koji se prenose ovim putevima, iz komercijalnih ali ponekad i iz propagandnih pa i obrazovnih razloga, podešavaju se prema nivou društvenih grupa kojima su namenjeni (uprošćen sadržaj, simboli koje većina razume).

Treće značenje pojma izvedeno je iz drugog, ali uz vezivanje za pojam *masovnog društva*. Naime, nosioci ovakve ideje smatraju da kultura koju šire masovni mediji nije kultura koja vuče društvo napred (time što ga primorava da usvaja sve više i više standarde mišljenja), već je to kultura koja širi prosečnost, gde konzumenti postaju pasivni objekti kojima se lako manipuliše, bez mogućnosti da sami prosuđuju. Zbog toga se može reći da, u osnovi, *masovna kultura vrši antikulturni uticaj*.

Izvedeći iz opšteg pojma kulture pojam *kulturnog života* tj. pojave na koju se ovo istraživanje odnosi, u najširem smislu možemo da ga odredimo kao sveukupnost interesovanja za relevantne kulturne vrednosti u neposrednom okruženju i učešće u stvaranju kulturnih dobara. S druge strane, moramo naglasiti da u pojmu kulturnog života (u okviru kulture kao totaliteta društvenih odnosa), moramo razlikovati i posebne oblike kulturnog izražavanja kao što su: kultura rada, stanovanja, tehnička kultura, politička kultura, kultura govora, kultura međuljudskih odnosa, materijalna kultura, fizička kultura i dr.

Interesovanja za kulturu, kao jedan od najvažnijih pokazatelja nivoa i kvaliteta *kulturne potrošnje*, mogu da se posmatraju kao učestalost poseta nekim od kulturnih događanja (bioskop, pozorište, koncert, književno veče, muzej, galerija i dr).

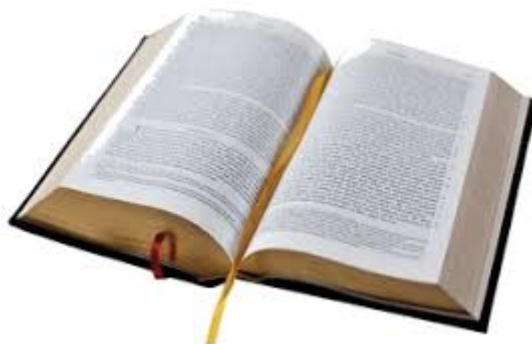

Kulturne potrebe su deo motivacione strukture ličnosti i predstavljaju ciljeve koje se zadovoljavaju kroz simboličku komunikaciju. Međutim, termin kulturne potrebe se u modernoj sociologiji smatra relativno zastarelim. Jedan od najvažnijih razloga je upotreba ovog pojma u socijalističkoj i marksističkoj istraživačkoj praksi. Danas se mnogo češće upotrebljava termin *kulturna interesovanja*, koji je u skladu sa savremenim postmodernim teorijama koje ističu nestabilnost interesovanja i identiteta koji se kroz njih izgrađuju. Ipak, osnovni razlog zbog koga smo se odlučili za upotrebu ovog anahronog termina da bismo označili jedan aspekt kulturnih praksi je što rezultati empirijskih istraživanja iz ove

Проект “Играјмо и плешимо заједно” (Dance and play together), CB007.2.13.091
Овај пројекат суфинансира Европска унија кроз Интеррег-ИПА Програм прекограничне сарадње
Бугарска - Србија

oblasti kod nas pokazuju da su kulturna interesovanja relativno stabilna, i da poprimaju karakteristike potreba. S druge strane, i pored velike raznolikosti kulturnih interesovanja, rezultati istraživanja pokazuju da su kulturna interesovanja društveno oblikovana tj. da se njihove varijacije kreću unutar jasno omeđenih granica.

Kao poseban oblik kulturnog interesovanja treba izdvojiti *čitanje i učestalost čitanja*.

Naime, pošto su subjekti planiranog istraživanja mladi, koji su vezani za knjigu koja je sastavni deo njihovog svakodnevnog života, može se pretpostaviti da je ova aktivnost veoma raširena i veoma stabilna u okviru ove društvene grupe, pa joj zbog toga treba posvetiti više pažnje. Međutim, ovde treba voditi računa o razlici između čitanja udžbeničke stručne literature i čitanja radi sopstvenog izgrađivanja i obaveštavanja, tj. metodičnim korišćenjem knjige prema okolnostima i ličnom interesovanju.

Kojim se pobudama rukovodi čovek koji uzima u ruke predmet zvani knjiga? Ma koji smisao mi dali francuskoj reči *lecture*, u svakom slučaju reč je o nekoj vrsti komunikacije. Dakle, čitati znači komunicirati, ali čitanje se ipak razlikuje od drugih vrsta komunikacije. Komuniciranje između onog koji obaveštava i onog koji se obaveštava je posredno. Čitanje nije razgovor, a nije ni prepiska u smislu pisanja pisama. Čim čovek izabere neku knjigu on se, ipak, opredjeljuje za određenu vrstu poruke. On unapred pretpostavlja kakav će biti sadržaj poruke i nada se da će izvući nešto iz primenjivanja te poruke: zabavu, informaciju, duhovno obogaćenje, potvrdu sopstvenih ideja. Na čemu se mogu zasnivati pretpostavke budućeg čitaoca da odabere određenu knjigu? Ime i ugled pisca knjige ima

Проект "Играјмо и плешимо заједно" (Dance and play together), CB007.2.13.091

Овај пројекат суфинансира Европска унија кроз Интеррег-ИПА Програм прекограничне сарадње
Бугарска - Србија

veliki značaj, takođe i naslov, ilustracije, debljina knjige, dužina poglavlja ali i vrsta štamparskih slova - sve su ovo elementi zbog kojih potencijalni čitalac može da izabere ili odbaci određenu poruku. Međutim, za stizanje poruke do cilja odgovorni su i štampari, izdavači, bibliotekari i prodavci. Oni predstavljaju puteve komunikacije koji pisca mogu da udalje ili približe čitaocu tj. da svesno ili nesvesno spreče ili uspostave komunikaciju. Pisac, onaj koji šalje obaveštenje, ne poznaje onoga u čije će ruke dospeti njegova poruka. Komunikacija je u književnosti pre svega širenje, i to jednosmerno širenje. Od trenutka kada je njegova poruka poslata, tj. od trenutka kada je njegovo delo objavljeno, pisac ne može više ni da mu izmeni, niti ispravi sadržinu, ne može da kontroliše put kojim će ono ići, ne može da odredi one kojima je poslato, ne može da proveriti da li su ga ovi primili, niti može da rukovodi čitanjem i tumačenjem svoga dela.

Međutim, i sadržaj komunikacije se menja zavisno od toga ko tu komunikaciju (poruku) prima. Naime, čitalac svim svojim bićem učestvuje u čitanju, unoseći u taj čin svu svoju kulturu, sva trenutna psihička raspoloženja i sve što ga trenutno okružuje. Čitalac izgrađuje novu poruku u kojoj se jedan deo onoga što je pročitano (piščeva misao) spaja s njegovom sopstvenom misli. Dakle, poruka koju daje pisac kasnije se menja u zavisnosti od psihičkog sklopa svakog pojedinog čitaoca.

Naravno, poznato je da na nivo i kvalitet kulturnih interesovanja utiče tzv. *kulturna ponuda* tj. *zastupljenost određenih kulturnih institucija u životnom prostoru pojedinaca ili grupa*.

Kulturni i socijalni aktivizam u svom okrilju sadrži kulturno stvaralaštvo i difuziju kulturnih vrednosti, tj. učešće društvene grupe ili pojedinca u stvaranju kulturnih vrednosti. Učešće u stvaranju kulturnih dobara predstavlja najdirektnije kulturno stvaralaštvo i kao takvo mora da ima značajno mesto u svim istraživanjima iz oblasti kulture. Ovakav način učešća u kulturnom životu jedne zajednice ima veliki značaj za razvoj kulture.

U ranijem određenju pojma kulturnog života nalazi se deo koji ukazuje na segment ovog života koji bi mogli nazvati *kulturne vrednosti*. Kako je ovo veoma značajan pojam, moramo ga detaljnije predstaviti.

Odmah treba naglasiti činjenicu da su merila vrednovanja stvaralaštva u kulturi neodvojiva od osnovnih kriterijuma određivanja vrednosti u društvu. Način na koji jedno društvo vrednuje novostvorene vrednosti, bilo materijalne bilo duhovne, ukazuje na odnos toga društva prema samom sebi, dakle, prema sadašnjosti ali i prema budućnosti. Neadekvatno društveno vrednovanje kulturnog stvaralaštva predstavlja destimulativan i ograničavajući faktor razvoja tog stvaralaštva. Dakle, društveno vrednovanje jeste samo jedan od osnovnih oblika vrednovanja kulture u društvu. Drugi takav oblik, jeste tržišno vrednovanje. Društveno vrednovanje se obavlja preko nagrada, koje mogu dodeljivati žiriji imenovani od državnih organa ili različita stručna tela. Takoće, osim nagrada, premija i sličnih društvenih priznanja, kulturno stvaralaštvo se vrednuje i stručno, preko kvalifikovane kritike u stručnim časopisima, štampi, radiju i televiziji ili na javnim tribinama.

Tržišno vrednovanje kulturnih vrednosti zavisi od robnonovčanih odnosa, zakona ponude i potražnje i razvoja masovne kulture (čije se vrednosti uglavnom određuju zakonima tržišta tj. koliko čega može da se proda). Ali, tržišno određivanje kulturnih vrednosti u osnovi je protivrečno. Naime, tržišnim sistemom se može manipulisati tako da, na primer, sa znatno povećanom ponudom pseudokulturnih proizvoda možemo stvoriti privid da se takvi proizvodi traže na tržištu. Još bolja ilustracija je broj prodatih ulaznica za neki film, jer se obično po broju prodatih ulaznica (gledanosti) određuje uspeh jednog filma, ali se na osnovu tog broja ne zna broj gledalaca kojima se film svideo a kojima nije. Prepuštanje tržištu da određuje vrednost dovodi do situacije u kojoj određeni vidovi kulturne delatnosti ne bi mogli da opstanu, jer bi se događalo da autentični kulturni proizvod ne bude adekvatno tržišno vrednovan (ne može se prodati tako da donosi profit). U aktuelnom stanju našeg društva, gde se sredstva za kulturu smanjuju, *stvorena je povoljna klima za nametanje teze da je i u kulturi dobro sve što se dobro prodaje*.

U određivanju vrednosti veoma je značajna uloga institucija kulture i zaposlenih u kulturi, što predstavlja deo društvenog vrednovanja. Institucije kulture su u svim zemljama, pa i u našoj, veoma značajne jer se bave stvaralaštvom u kulturi, a ujedno omogućavaju aktivnost mnogih stvaralaca i umetnika. Bez ovih institucija lični rad stvaraoca i umetnika bio bi skoro anonimn, a kulturne vrednosti koje bi bile stvorene ne bi bile adekvatno iskorišćene tj. ne bi mogle da potvrde svoju stvarnu vrednost u javnosti (kojoj su, u krajnjoj instanci, i bile namenjene). Ipak, *stvaraoci i zaposleni u kulturi jesu najvažniji faktor vrednovanja ukupnog kulturnog stvaralaštva*, jer bez njih nema ni institucija ni bilo koje druge vrste merila vrednosti nekog stvaralaštva.

Na kraju predstavljanja faktora koji utiču na određivanje vrednosti, moramo predstaviti i uticaj "interesa" na vrednovanje. Ovaj problem bi se mogao sažeti u pitanje: da li vrednovanje, koje se zasniva na interesu onih koji vrednuju, uvek polazi od kriterijuma vrednosti ili trenutni interesi mogu da prevagnu? S jedne strane, ukoliko je manji broj pojedinaca koji u tome učestvuju, onda je mogućnost interesnog određivanja vrednosti mnogo veća, što direktno ide na štetu dobra koje se vrednuje. S druge strane, ukoliko su subjekti koji vrednuju manje zainteresovani, logika stvari nalaže, onda bi se više uvažavali kriterijumi vrednosti.

Pored toga, potrebno je razjasniti pojamnu razliku između termina *mladi* i *omladina*. Ova razlika, inače, predstavlja i jednu od najproblematičnijih tačaka u teoriji o omladini: *razgraničenje između uticaja bioloških i društvenih faktora u nastajanju nekih osobenih vidova diferencijacije*.

Pojam *mladi* se odnosi na skup osoba koje se nalaze u specifičnoj etapi životnog ciklusa kroz koju prolazi svaka jedinka, a koja se naziva mladost ili period odrastanja i sazrevanja. Ova etapa ima svoja biopsihološka obeležja i kao takva predstavlja univerzalnu pojavu u svim društvima za sve individue. S druge strane, sociologija i antropologija tvrde da ne postoji društvo, na bilo kom stepenu istorijskog razvoja, koje ne priznaje starosnu

strukturu i s obzirom na tu strukturu ne diferencira svoja očekivanja i odnos prema pojedincima u različitim dobnim grupama. Ali, gde će pojedino društvo postaviti granicu mladosti i u kakav će odnos biti stavljeni mladi prema odraslima, to spada u domen istorijsko-kulturnog i društvenog uslovljavanja, pa zbog toga podleže velikoj varijabilnosti. Dakle, termin *mladi* pojmovno se odnosi na jednu prirodnu zakonitost ljudskog života, i sa sociološkog stanovišta upotrebljava se kao skup osoba kojima je zajedničko da se nalaze u starosnoj dobi sazrevanja i odrastanja, a može imati značenje samo kao statička kategorija.

Sociološka spoznaja je došla do načina na koji može uspešno da razvije osnovnu ideju i teorijsko polazište - ideju da rasprave i istraživanja o mladima moraju da se postave kao rasprave i istraživanja o društvu i *vice versa*. To je strategija koja, dok posmatra i pokušava da razjasni i razume konkretne manifestacije ponašanja mladih, ne gubi iz vida društvenu strukturu i procese koji se odvijaju u okviru nje. U tom kontekstu se i razlikuju interesovanja najvažnijih aktera svakog istraživanja kulture i procesa u ovom delu društvene strukture. Najvažnije interesovanje istraživača kulture su vezana za otkrivanje i razumevanje najvažnijih uzroka kulturnih ukusa i njihova funkcija i značaj kako za pojedinca tako i za društvo u celini, dok su akteri kulturne politike, bez obzira o kom nivou se radi, prvenstveno zainteresovani za trendove u kulturnoj participaciji, za socio-demografske karakteristike i distribuciju potencijalne publike, ali i za najvažnije razloge koji doprinose ili ometaju ovu participaciju.

Termin *omladina* nosi u sebi jedan drugi pojmovni smisao. Uopšteno gledajući, on bi upućivao na istorijsko-društvenu uslovljenost i prirodu grupe mladih osoba. Samim tim, omladina bi trebalo da označava specifično istorijsko društveno uređenje kojim se mlade osobe društveno definišu, smeštaju u društveni prostor i društveno reguliše proces njihovog sazrevanja. Na osnovu svega rečenog, termin *omladina* trebalo bi rezervisati za pojavu društveno-kulturnog stvaranja i samoproizvođenja mladih kao posebne istorijske formacije, u traganju za identifikacijom i stvaranjem personalnog identiteta pojedinaca koji je čine. Međutim, omladinu ne bi trebalo isključivo posmatrati kao proizvod organizacije

ljudskog života i ljudskih zajednica u određenom načinu proizvodnje, već i kao pojavu samoizgrađivanja jedne društvene grupe na temelju zajedničkog traganja za identifikacijom i stvaranjem personalnog identiteta.

KULTURA MLADIH U MEDIJSKOM OGLEDALU

Na osnovu analiziranog korpusa novinskih tekstova i televizijskih priloga mogu se doneti sledeći zaključci o medijskoj reprezentaciji kulture mladih:

- ☐ kultura mladih je marginalizovana u odnosu na druge teme iz kulture,
- ☐ mladi su objekti, a ne subjekti tekstova/priloga u kojima se tematizuje njihova kulturna participacija (nisu adresanti),
- ☐ mladi su reflektori – o kulturi mladih se izveštava sa ciljem da se promovišu različite institucije i afirmisani pojedinci, a ne kultura mladih kao takva,
- ☐ mladi nisu adresati poruka koje tekstovi/prilozi o njihovim kulturnim aktivnostima,
- ☐ problemi sa kojima se suočavaju mladi na polju kulture nisu relevantna društvena tema, u javnosti ne postoji konsenzus o neodložnoj potrebi rešavanja ovih problema (prepreka), čak ni snažnije artikulisana volja da se nedovoljna kulturna participacija ozbiljno i odgovorno tretira u medijskoj sferi,
- ☐ mediji nisu izvor pozitivnih identifikacionih modela u oblasti kulturne participacije mladih.

Drugim rečima, čitajući dnevnu štampu i gledajući informativni televizijski program čitalac/gledalac zaključuje da su mladi pasivni i nezainteresovani, da mladi nemaju kulturnih interesovanja i kulturne navike, da je kultura nešto što se njih ne tiče i da joj ne daju svoj doprinos.

Brojna su pitanja koja iskrsavaju kada se suočimo sa ovakvom slikom kulture mladih u medijima. Treba li da prihvatimo „istinu o mladima u Srbiji“? Zašto se javnosti plasira negativna slika kulture mladih? Zar ne bi bilo svrsishodnije mlade predstavljati kao

aktivne, kreativne, samosvesne, stvaralački orijentisane ako su *mladi naša budućnost*. Jer, ako sociološka istraživanja pokazuju da mladi slabo kulturno participiraju zar ne bi bilo delotvornije, s obzirom na potencijal medija, da se čak i plasira *konstrukt* o mladima kao izuzetno kulturno aktivnim članovima društva?

Ne bi li to imalo motivacionu ulogu i afirmisalo poželjan model ponašanja? Ili to, naprosto, nije poželjan model ponašanja? Čiji je interes da se u medijima potcrtava negativna predstava o kulturi mladih?

S ONE STRANE MEDIJSKOG OGLEDALA

Pitanje koje se možda najpre treba postaviti jeste šta mladi mogu/treba da učine za sebe, za svoju kulturu, za medijsko predstavljanje sopstvene kulture.

Koje su potencijalne taktike otpora?

Postoji li prostor za otpor?

Kultura mladih je marginalizovana, između ostalog, jer mladi ne predstavljaju relevantne centre moći u političkom i ekonomskom smislu, odnosno ne obezbeđuju delatnu podršku društvenoekonomskih mehanizmima. Vrednosti koji ova socijalna grupa inicijalno baštini opiru se logici.

Kapitala koji dikrta ustrojstvo medijske kulture. Stoga je negativno medijsko predstavljanje njihove kulture jedan od vidova pripitomljavanja, manipulacije i kontrole. Jer, i tu možda leži ključ – na margini je uvek opasnost, pretnja po sistem, margina je prostor potencijalne subverzije. Mladi se izmeštaju u polje svakodnevice koja je antipodna zvaničnoj topici i ikonografiji političke i ekonomske moći.

Međutim, kako pokazuje Mišel de Serto u svojim istraživanjima svakodnevnog, upravo je svakodnevica, izmišljajući se kroz bezbrojne načine krivolova, polje u kojem se artikulišu otpori prema subjektima moći i snaga dominacije. Ona je mesto Drugog koji prisvaja šifre

društvenosti i, preokrećući ih, proizvodi sopstvena značenja, dakle, polje u kojem potčinjeni svojim taktikama potrošnje artikulišu sopstveno iskustvo i određuju sopstveni identitet (upor. De Serto 2008). U kontekstu medijske kulture, rečima drugog autora, „da bi pojedinci stekli istinsku moć moraju steći znanje o medijskoj proizvodnji, koje će im omogućiti da stvaraju sadržaje koji se zatim mogu predstaviti publici. Pojačani medijski aktivizam značajno bi ojačao demokratiju, omogućujući da se čuju različiti glasovi koji su ranije bili potisnuti i marginalizovani“ (Kelner 2004: 553). Glasovi mladih, između ostalih. U kontekstu koji razmatramo, jedna od ključnih strategija otpora mladih čini se *ovladavanje medijima*, što znači razumeti ih, kritički im pristupati, dekodirati ih, stvaralački ih posvojiti.

Naravno, ovladavanje medijima je samo jedna od strategija i potrebno je da se stekne niz društvenih uslova da bi se kultura mladih mogla afirmisati – čak i da se sama kultura afirmiše kao jedna od vrhovnih vrednosti društva u kojem živimo, na čemu takođe ima još dosta posla da se uradi. Razmatrajući perspektive medijskog obrazovanja, Divna Vuksanović upravo i ističe da se „medijsko obrazovanje ne može ostvariti bez uporednih procesa edukacije koji se tiču promovisanja univerzalnih kulturnih vrednosti, što zajedno sa istinskim demokratskim procesima, oživljenim u jednom realnom društvu koje afirmiše kulturu i obrazovanje kao samosvrhu, a ne sredstva/instrumente za ostvarenje nečeg drugog, omogućava ne samo opstanak kulture i osnovnih vrednosti građanskog sveta, već i humanističke temelje ovih vrednosti, koje bar u ovom trenutku, stoje direktno nasuprot fetišističkoj, tehno-ekonomskoj ideologiji tzv. medijske sfere“ (Vuksanović 2008: 40).

Na pitanje da li vredi ogled o pesimističnim tonovima koji oblikuju sliku kulture mladih u medijima zaključiti otpimističnim stavom o mogućnostima osvešćivanja i osnaživanja mladih, što sobom nosi medijska pismenost, i njihovoj spremnosti za „gerilsku borbu“ sa medijima, neka odgovore oni sami.

JOŠ NEŠTO O KULTURI....

Prema brojnim izveštajima i smernicama Saveta Evrope i UNESCO-a koncept kulture prepoznat je kao vrlo važan deo čovekove egzistencije, koji mu omogućava da se izrazi, kritički procenjuje, razvija svoju ličnost i na taj način postane jedinstven u svom socijalnom i kulturnom okruženju. Pored značajnog uticaja na čoveka kao jedinku, kultura takođe doprinosi razvoju celokupnog društva kroz akumulaciju ljudskog znanja i kapitala („human growth“) i sa aspekta ekonomskih i socijalnih ishoda sa kojima je povezana.

Po francuskom sociologu Burdijeu (Pierre Bourdieu), čovekov kulturni kapital, koji on tokom života stiče ili nasleđuje u porodici u formi telesnih i misaonih dispozicija, kulturnih dobara i akademskih kvalifikacija, pored ekonomskog i socijalnog, predstavlja osnovu funkcionisanja jednog društva.

Mnogo puta je izgovorena i napisana činjenica da su budućnost svake zemlje i društva njeni mladi ljudi. Njihove ambicije, senzibiliteti i vrednosti predstavljaju glavne osnove za razvoj jedne zemlje. Stoga, ova takozvana budućnost i kultura, kao veoma značajan element održivog razvoja, treba da egzistiraju u stalnoj i jakoj vezi. Kultura i umetnost stvaraju neophodne uslove za socijalnu koheziju, individualni razvoj i kreiranje kritičkog mišljenja o spoljnom svetu, zbog čega je naročito važno da mladi ljudi budu redovno izloženi umetnosti i kulturi i njihovo vreme ispunjeno kreativnim aktivnostima u detinjstvu i tinejdžerskom periodu.

Kreativne aktivnosti zastupljene u životima mladih najčešće su vezane za komercijalnu i popularnu kulturu i predstavljaju značajna sredstva njihove komunikacije i nezavisnosti. Nove tehnologije su takođe fenomen koji vrlo često zauzima najvažnije mesto i odgovara brzini i ritmu života mladih. S druge strane, visoka kultura i tradicionalne umetnosti nisu zastupljene u svakodnevici omladine, obično ih smatraju dosadnim, ne razumeju ih, ili se

osećaju primorani da obrate pažnju na njih. Neophodno je da kulturna politika uključi mere kojima će dati šansu omladini da steknu veštine neophodne za razumevanje i poštovanje visoke kulture i približi im tradicionalne umetnosti i visoku kulturu na interesantan i nekonvencionalan način, koji se može ostvariti povezivanjem novih tehnologija, popularne i visoke kulture.

Usvajanje i širenje kulturnih sadržaja može biti organizovano i spontano. Spontano usvajanje kulture, inkulturacija, najdinamičnije je u porodici, lokalnoj zajednici i grupi vršnjaka. Po Predragu Cvetičaninu i njegovoj „hipotezi o kulturnoj adaptaciji“ i „hipotezi o primarnoj socijalizaciji“, neformalno obrazovanje dobijeno u porodici oblikuje kulturne potrebe i navike tokom detinjstva i mladosti. Koliko će biti aktivni u konzumiranju i koje će kulturne proizvode deca i mladi konzumirati, zavisi od obrazovanja, profesije i kulturne participacije njihovih roditelja. Na osnovu istraživanja Predraga Cvetičanina., može se reći da je konzumiranje kulturnih sadržaja retka pojava u prosečnoj porodici u Srbiji. Čitanje knjiga, posete muzejima, pozorištima i galerijama nisu deo svakodnevice odraslih, što direktno utiče i na kulturni razvoj njihove dece. Na osnovu ovih činjenica kao i činjenice da rana iskustva sa umetnošću u velikoj meri utiču na budući razvoj kulturnih potreba i navika, može se reći da primarna socijalizacija prosečnog deteta u Srbiji u dovoljnoj meri ne uključuje kulturne sadržaje, zbog čega je mogućnost da se razvije u budućeg, redovnog poštovaoca i konzumenta umetnosti i kulture, u znatnoj meri smanjena. U kulturnoj atmosferi porodice, razvija se dete koje će usvajati i graditi takav sistem vrednosti, razvijati interesovanja, sklonosti i ukus koji će se tek delimično modifikovati uticajem drugih faktora u situaciji kada najveći broj stanovnika u Srbiji nema razvijene kulturne potrebe, kada je nivo obrazovanja izuzetno nizak, raste značaj uloge škole i kulturnih institucija u formiranju kulturnih potreba mladih.

Pravo na kulturu

Kultura, kao važan deo čovekovog postojanja i nacionalnog identiteta povezana je sa pravnim instrumentima i sastavni je deo ustavnih okvira i pravila koja se zasnivaju na

internacionalnim dokumentima, usvojenim i proglašenim od strane Ujedinjenih nacija. Prava na kulturnu participaciju i lični razvoj kroz kulturu i obrazovanje su definisani i uključeni u članove 22, 26 i 27 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, kao i u članove 12, 13, 15, 17, 29, 30 i 31 Konvencije o pravima deteta. Prema ovim dokumentima svako dete i mlada osoba ima pravo na dostupnost kulturnih sadržaja u jednom društvu. Nedostatak moći, novca, obrazovanje roditelja ili geografski položaj, ne sme imati negativan uticaj na njihovu kulturnu participaciju. Obrazovanje takođe treba da uključi kvalitetne programe za razvoj kulture za decu i omladinu, definisano je u ovim dokumentima. Ratifikacijom Konvencije o pravima deteta, Srbija je preuzela obavezu da, u skladu sa članom 44 Konvencije, podnosi Komitetu za prava deteta inicijalne i periodične izveštaje o primeni Konvencije i poštovanju zagarantovanih prava deteta. Stoga, Vlada Republike Srbije ima obavezu da kulturnu politiku razvija u skladu sa Konvencijom i članom 31 i da unapređuje i podstiče mogućnosti učešća dece u kulturnim i umetničkim aktivnostima.

Umetničko obrazovanje

Kao što je već pomenuto, internacionalne deklaracije i konvencije su uspostavljene radi osiguravanja jednakih mogućnosti i prava na obrazovanje i kulturnu participaciju svake mlade i odrasle osobe. Razlog zbog koga je umetničko obrazovanje neophodno u obrazovnom sistemu proizilazi iz pomenutih prava. Dakle, kultura i umetnost u obrazovanju predstavljaju univerzalno ljudsko pravo koje može dovesti do punog razvoja pojedinca i njegovog razumevanja i poštovanja kulture, umetnosti, umetnika i njihovog rada, što je od presudnog značaja za očuvanje kulture i kulturnog nasleđa svakog naroda. Uključivanje umetnosti u obrazovne programe pozitivno utiče na različite segmente razvoja: intelektualni, kulturni, estetski, kreativni, moralni, emocionalni, fizički, lični kao i socijalni. Raznovrsne umetničke forme (muzika, vizuelne umetnosti, ples, itd.) zasnivaju se na različitim konceptima i idejama. Razumevanje takvih koncepata može dovesti do punog razvoja intelektualnih kapaciteta, estetskih senzibiliteta i procenjivanja. Danas, u društvu 21. veka, zahteva se radna snaga sa inovativnom i kreativnom energijom,

prilagodljiva i snalažljiva u rešavanju problema. Umetničko obrazovanje obogaćuje decu i omladinu ovim veštinama, omogućavajući im da se izraze, kritički posmatraju okolinu i aktivno učestvuju u različitim aspektima ljudske egzistencije. Umetnost može biti uključena u obrazovanje na dva načina: u vidu posebnih predmeta različitih umetničkih disciplina kojima se razvijaju umetničke veštine i poštovanje umetnosti, ili se može koristiti kao obrazovni metod kojim se umetničke forme uključuju u celokupan nastavni plan. Ovakav pristup u sticanju znanja omogućava produbljivanje razumevanja različitih predmeta (pozorišni izraz ili muzika se koriste za učenje jezika, itd.). Umetničko obrazovanje u vidu posebnih predmeta u nastavnom planu može imati tri dimenzije. Prva je učenje o umetničkim delima kroz koje učenik stiče znanje istraživanjem i učenjem umetničke forme i njenog položaja u istoriji. Druga predstavlja direktan kontakt i interakciju sa umetničkim delom (knjige, koncerti, izložbe, film, itd.). Uključivanje u kreiranje umetnosti je treća dimenzija umetničkog obrazovanja, kroz koju učenik stiče znanje svojom umetničkom praksom. Svi pomenuti načini uključivanja umetnosti u obrazovni sistem su neophodni za pozitivan razvoj dece i mladih. „Teorija kulturnih modela prepoznaje školu kao značajan faktor formiranja kulturnih potreba, navika i interesovanja pomoću kojih čovek razvija svoju ličnost tako da aktivno deluje, proizvodi, stvara nove materijalne i duhovne vrednosti, uživa u postojećim, komunicira. Pošto one zavise od obrazovanja, kao i od drugih kulturnih, socijalnih i materijalnih faktora, potrebno je da postoji funkcionalna povezanost obrazovne i kulturne politike.“

KO SE BAVI PITANJIMA RAZVOJA KULTURE ZA MLADE U SRBIJI

Ministarstvo kulture Republike Srbije jedno je od tri ministarstva u Srbiji koja se bave pitanjima razvoja kulture za mlade. Zvanična kulturna politika za decu i omladinu u Srbiji nije definisana. Posle petooktobarskih promena, glavni ciljevi kulturne politike bili su decentralizacija kulture, postavljanje novog pravnog okvira za kulturu (harmonizacija sa evropskim standardima), osnivanje modernog, efikasnog i kreativnog menadžmenta u kulturi, očuvanje kulturnog nasleđa i razvoj kreativnosti i umetničke produkcije. Posle promene Vlade, novo ministarstvo postavilo je nove ciljeve. Glavni ciljevi obuhvatali su uvođenje novih standarda kulturne politike, razvoj i modernizaciju kulturnih institucija, očuvanje kulturnog nasleđa, stvaranje uslova za razvoj kreativnosti u svim vrstama umetnosti i jednak kulturni razvoj na celoj teritoriji – decentralizacija. Kao što se može videti, iako kulturna politika za decu i omladinu nije definisana, pitanja i ciljevi vezani za nju nisu među trenutnim, kao ni prethodnim ciljevima kulturne politike. Takođe ne postoji ni zvaničan plan ili strategija definisan od strane ovog ministarstva koji bi nadomestili nedostatak kulturne politike za decu i omladinu. Ministarstvo kulture je formiralo radnu grupu za razvoj kulture za decu i omladinu čiji je zadatak bio kreiranje i definisanje strategije za stimulaciju razvoja kulture za decu, analiza trenutne situacije vezane za ovu oblast, analiza medija, razvoj i kreiranje programa za stimulaciju kulturne produkcije dece i za decu, kao i monitoring i evaluacija implementacije postavljenih zadataka. Zbog smene Vlade ova radna grupa se sastala samo jednom i ne postoje zvanični rezultati njenog rada. Deo trenutnog modela kulturne politike koji uključuje kulturu za decu i omladinu su konkursi za finansiranje projekata, postavljenih u nekoliko oblasti, od kojih jedna obuhvata kulturne programe za decu i omladinu. Ministarstvo prosvete Republike Srbije se takođe bavi kulturom za decu i omladinu u vidu razvijanja programa za implementaciju umetničkog obrazovanja u obrazovni sistem.

Ministarstvo prosvete Republike Srbije pokušava da obezbedi obrazovanje kroz koje bi svako dete trebalo da ostvari pun intelektualni, emocionalni, socijalni i psihički razvoj i stekne kvalitetno znanje, veštine i vrednosti, kao i jezičku, matematičku, naučnu, umetničku, kulturnu, tehničku i informatičku pismenost, neophodne za život i rad u modernom društvu. Jedan od glavnih ciljeva obrazovanja u Srbiji je razvijanje stvaralačkih sposobnosti kod dece, negovanje njihove kreativnosti, estetske perepcije i ukusa. Ovaj cilj se ostvaruje kroz programe umetničkog obrazovanja u obrazovnim ustanovama koji su uključeni u nastavni plan osnovnih i srednjih skola (gimnazije i stručne škole). Umetničko obrazovanje je zastupljeno i u muzičkim i baletskim školama, kao i školi za dizajn. Visoko umetničko obrazovanje u Srbiji može da se stekne na polju muzike, likovnih umetnosti, pozorišta, filma, radija i televizije, dok balet, ples i koreografija nisu zastupljeni u programima visokog obrazovanja. Pored promena uvedenih novim Zakonom o obrazovanju (radionice i vannastavne aktivnosti različitih disciplina: književnost, muzička umetnost, likovna umetnost i drama) nema drugih značajnijih programa umetničkog obrazovanja. U praksi je vrlo čest slučaj da se sadržajem radionica i vannastavnih aktivnosti ispunjava forma, nedostaje inovativan i interesantan način približavanja umetnosti deci. Umetničko obrazovanje takođe postoji i van školskog sistema.

Opštinski kulturni centri, institucije kulture i umetnici nude kurseve, radionice i programe, ali uglavnom plaćene od strane učesnika. Nacionalni prosvetni savet Republike Srbije ima ulogu savetodavnog tela u oblasti obrazovanja. Pored monitoringa i analize situacije u obrazovanju na svim nivoima, ono takođe utvrđuje pravce razvoja i unapređivanje kvaliteta umetničkog obrazovanja i učestvuje u pripremi strategije umetničkog obrazovanja.

Ministarstvo omladine i sporta Republike Srbije, Sektor za omladinu, svoje aktivnosti sprovodi sa ciljem poboljšanja položaja i unapređenjem kvaliteta života mladih. Cilj ovog Sektora je da spreči prethodno pomenut „odliv mozgova“(Srbija – zemlja iz koje mladi neće odlaziti) sprovođenjem mera koje će doprineti poboljšanju položaja mladih. Jedna od takvih mera je *Fond za mlade talente*, kao i razni programi i aktivnosti u oblasti politike za

mlade, obrazovanja, neformalnog obrazovanja, slobodnog vremena, volonterskog rada, kulture, informisanja i međunarodne saradnje.. Od osnivanja, ministarstvo je izradilo Nacionalnu strategiju za mlade koja je usvojena od strane Vlade Republike Srbije. Za potrebe izrade strategije, na inicijativu Ministarstva omladine i sporta, Institut za psihologiju realizovao je istraživanje Svakodnevnica mladih u Srbiji. Fokus ovog istraživanja bilo je ispitivanje načina na koji mladi u Srbiji provode slobodno vreme. Ispitivane su i njihove vrednosne orijentacije, političke preferencije i uzori. Kroz istraživanje su takođe mapirani problemi sa kojima se mladi suočavaju, kao i njihova izloženost rizičnim ponašanjima. Rezultati istraživanja pokazuju da srednjoškolci najčešće provode slobodno vreme družeći se, gledajući televiziju i uz mobilni telefon. Posle analize različitih segmenata slobodnog vremena može se reći da su mladi prvenstveno konzumerski orijentisani i da ga ne provode na aktivan i kreativan način. Njihove čitalačke navike (trećina ispitanika ne čita knjige, ili čita samo ono što je zadato u školi), izbor sadržaja koje prate u medijima (filmovi, serije, „realitije“, sport na TV), način na koji koriste kompjutere (za slušanje muzike, igranje igrice, „chat“), izbor mesta za izlaske, slaba poseta kulturnih manifestacija (skoro polovina ispitanika, 45-47%, ne posećuje pozorišta i muzeje) i drugi podaci ukazuju na to da su naklonjeni sadržajima „lake zabave“. Rezultati takođe sugerišu da mladi iz manjih sredina imaju mnogo manje mogućnosti i šansi za kvalitetno ispunjeno slobodno vreme, za razliku od njihovih vršnjaka iz Beograda i drugih većih gradova u Srbiji. Na osnovu ovog istraživanja može se zaključiti da su veoma prisutne popularna kultura i nove tehnologije u životima mladih. Ovaj fenomen je neizbežan u 21. veku i ne mora imati negativne posledice na razvoj mladih, ali je neophodno osposobiti ih da biraju proizvode popularne kulture sa kvalitetnim sadržajem. Upoređivanjem rezultata istraživanja Predraga Cvetičanina i istraživanja Svakodnevnica mladih u Srbiji dolazi se do zaključka da su rezultati vrlo slični. Za odrasle, kao i **za mlade, televizija predstavlja glavni izvor kulturnih sadržaja**. Obe grupe nemaju razvijene čitalačke navike, ali često slušaju muziku. Posete muzejima, pozorištima, galerijama i kulturnim događajima nisu deo njihove svakodnevice. Još jednom je potvrđen značaj i veza između neformalnog obrazovanja dobijenog u porodici i kulturnih potreba i navika.

Nacionalna strategija za mlade, definisana od strane Ministarstva omladine i sporta i Vlade Republike Srbije, određuje ulogu države prema mladima, moguću ulogu mladih prema društvu, kao i načine za uspostavljanje partnerskog odnosa. Opšti ciljevi strategije vezani su za aktivnu ulogu mladih u društvu, saradnju mladih, jednakost šansi svih mladih, podsticanje i vrednovanje izuzetnih ispoljavanja i postignuća mladih, unapređivanje mogućnosti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena mladih, kao i za zdravlje i bezbednost mladih. Uvid u trenutnu situaciju i prikaz stanja u odnosu na opšte ciljeve strategije ostvaren je kroz rezultate već pomenutog istraživanja Svakodnevnica mladih u Srbiji. Strategija je postavila jedanaest opštih ciljeva ili indikatora politike za omladinu preporučenih od strane Saveta Evrope, od kojih tri uključuju pitanja kulturnog razvoja mladih i u tom smislu su razrađeni i definisani specifični ciljevi i mere ostvarivanja i definisana su odgovorna tela za implementaciju tih mera.

U okviru specifičnog cilja podsticanja mladih da aktivno učestvuju u društvu, definisan je specifičan cilj unapređivanja kvaliteta i ravnomerne rasprostranjenosti programa koji doprinose aktivnijem učešću mladih. Podsticanje i vrednovanje izuzetnih ispoljavanja i postignuća mladih u različitim oblastima takođe je jedan od opštih ciljeva koji uključuje sledeće specifične ciljeve strategije: **podsticanje razvoja mladih istraživača, naučnika, sportista, umetnika i inovatora u cilju bržeg ekonomskog rasta i prosperiteta i održavanje i motivisanje stvaralaštva mladih u oblasti kulture i umetnosti**. Unapređivanje mogućnosti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena mladih kao opšti cilj takođe uključuje specifične ciljeve koji su u vezi sa kulturnim razvojem mladih: uspostavljanje sistema analize i praćenja ključnih potreba mladih i pružanje podrške interventnim programima i koordinisanje ključnih aktera u oblasti slobodnog vremena na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou, promovisanje aktivnog učešća mladih u kreiranju i sprovođenju kulturnih politika na svim nivoima i povećanje dostupnosti kulturnih sadržaja, posebno mladima u manjim i siromašnijim sredinama.

Ovaj dokument sa svojim generalnim i specifičnim ciljevima obuhvata važne segmente života i razvoja mladih, ali za njegovu uspešnu primenu i implementaciju neophodna je dobra kontrola ostvarivanja postavljenih ciljeva odgovornih tela. Takođe se kao pozitivna karakteristika izdvaja uključivanje mladih u oblikovanje kulturne politike, uvedeno ovom strategijom. Osnivanjem Kancelarija za mlade u mnogim opštinama u Srbiji unapređena je veza i komunikacija u kreiranju kulturne politike između mladih i državnih institucija. Opštine obično imaju slične probleme koji se tiču kulture politike za mlade, ali neki od problema su specifični za svaku opštinu, stoga je važno da se rešavaju na lokalnom nivou. Definisanje i usvajanje Nacionalne strategije za mlade i rešavanje problema kulturnog razvoja mladih, veoma je značajno za Srbiju u ovom trenutku, ali da bi se razvile „održive“ kulturne potrebe i navike, proces približavanja umetnosti i kulturi treba da počne u ranom detinjstvu. Vlada Republike Srbije i Savet za prava deteta, savetodavno telo Vlade, izradili su strateški dokument kojim se definiše opšta politika zemlje prema deci. Ovaj dokument predstavlja Nacionalni plan akcije za decu (NPA) kojim Vlada Srbije ispunjava svoje međunarodne obaveze koje proističu iz ratifikacije Konvencije o pravima deteta i obaveze iz nekih drugih UN dokumenata (Milenijumski ciljevi razvoja i Svet po meri dece). NPA je izrađen tako da u potpunosti poštuje četiri osnovna principa koji se prožimaju kroz sve članove Konvencije: nediskriminacija, najbolji interes deteta, pravo na život, opstanak i razvoj i participacija dece. Ovim dokumentom Vlada Srbije definiše kratkoročnu, srednjoročnu i dugoročnu politiku prema deci, kao i prioritete probleme: smanjenje siromaštva dece, kvalitetno obrazovanje za svu decu, bolje zdravlje za svu decu, unapređenje položaja i prava dece ometene u razvoju, zaštita prava dece bez roditeljskog staranja, zaštita dece od zlostavljanja, zanemarivanja, iskorišćavanja i nasilja, kao i jačanje kapaciteta zemlje za rešavanje problema dece. U strategiji se navodi da je siromaštvo sredine, tj. odsustvo socijalno-kulturne infrastrukture oblik siromaštva dece koji ima specifičan uticaj na njihov svakodnevni život i razvoj i stvara probleme kao što su neadekvatno obrazovanje i nedostatak jednakih šansi za konstruktivno i kreativno provođenje slobodnog vremena. Jedan od glavnih ciljeva NPA je smanjenje siromaštva kroz aktivnosti definisane u Strategiji za smanjenje siromaštva Vlade republike Srbije.

Drugi ciljevi koji uključuju **kulturni razvoj dece i omladine** vezani su za obrazovanje i izgradnju škole po meri deteta koja će obezbediti participaciju dece u školskim i vanškolskim aktivnostima i za realizaciju prava dece ometene u razvoju, stimulisanjem njihove participacije u kulturnim i rekreativnim programima zajedno sa decom opšte populacije. Kao što je već pomenuto, Vlada Srbije je definisala i odredila strukturu NPA na osnovu najvažnijih i prioriternih problema. Uprkos činjenici o nepostojanju kulturne politike za decu i mnogim nedostacima u toj oblasti, osim već pomenutih ciljeva, u ovaj dokument nisu uključeni konkretni ciljevi i aktivnosti vezani za razvoj kulture za decu, što dovodi do zaključka da kulturna politika nije jedan od prioriteta. Usvajanje NPA predstavlja osnovu za razvijanje i usvajanje Lokalnog plana akcije za decu (LPA) na nivou opština. U pojedinim oblastima LPA nije implementiran u potpunosti, zbog česte promene lokalnih vlasti i nedefinisanih sredstava za implementaciju u opštinskim budžetima. Nevladine organizacije i nezavisne inicijative u kulturi imaju značajnu ulogu „popunjavanja praznina“ zvanične kulturne politike.

U Srbiji ima nevladinih organizacija koje su prepoznale značaj razvoja deteta i pozicije mladih u društvu i u tom smislu organizuju svoje aktivnosti i projekte, stvarajući pogodno tlo za razvoj kulture za decu i omladinu. Centar za prava deteta je neprofitna organizacija čiji je glavni cilj realizacija Konvencije o pravima deteta. Aktivnosti ovog centra sprovode se na celoj teritoriji Srbije i pored primene zakona i politika za unapređenje zaštite dečijih prava, uključuju i izveštaje i publikacije – rezultate dugoročnog procesa monitoringa.

Centar za prava deteta je 2008. godine pripremio publikaciju Neostvarivanje prava deteta u Srbiji kojom je zaokružio period inicijalnog izveštavanja Komitetu za prava deteta i koja sadrži informacije o implementaciji i ostvarivanju prava deteta u Srbiji. U pomenutoj publikaciji nema pitanja vezanih za član 31 Konvencije i jedan od zaključaka koalicije dece i mladih okupljenih pri Centru za prava deteta je da su za decu kultura i umetnost jedna od tri prava najmanje bitnih u njihovim životima. Građanske inicijative – udruženje građana za demokratiju i civilno obrazovanje u velikoj meri je uticalo na osnivanje Ministarstva omladine i sporta i razvilo je program za mlade kao deo svoje strategije sa

ciljem unapređenja pozicije i participacije mladih u društvu. Iako ovaj program ne uključuje aktivnosti vezane za razvoj kulture za mlade, kao njegov sastavni deo definisan je Program izgradnje kapaciteta Kancelarija za mlade i omladinskih grupa, koji je od velikog značaja za implementaciju Nacionalne strategije za mlade. Rad drugih nezavisnih inicijativa vezuju se za **edukativne projekte za decu i omladinu iz oblasti muzike, plesa, glume i pozorišta.**

Uzimajući u obzir situaciju nedefinisane kulturne politike za decu i omladinu, kao i činjenicu da su umetnost i kultura vrlo važne za dečji razvoj, a samim tim i za razvoj društva, aktivnosti i programi srpskog civilnog sektora moraju biti razvijeni u meri u kojoj bi mogli da nadomeste nedostatke i podstaknu razvoj zvanične kulturne politike za decu i omladinu. Najrasprostranjenije institucije kulture koje neguju kulturu za decu i omladinu u Srbiji su pozorišta sa programima interaktivnih i lutkarskih predstava, radionicama i edukativnim programima. Pozorište za decu je prisutno u Novom Sadu, Subotici, Nišu i Kragujevcu, dok su u manjim gradovima gostujuće predstave jedina pozorišna ponudu za decu. Kulturni centri pojedinih opština u Srbiji imaju programe za decu i omladinu, ali dečji kulturni centar postoji samo u Beogradu, Novom Sadu i Nišu; on svojim raznovrsnim programima promoviše naše kulturno nasleđe, organizuje dečje internacionalne manifestacije i stvara uslove za razvoj dečjih potencijala. Mladima su programi kulture na raspolaganju u Studentskim kulturnim centrima u Beogradu, Kragujevcu, Novom Sadu i Nišu i Domovima omladine. Ove ustanove nude programe i aktivnosti sprovedene kroz književnu, pozorišnu, muzičku i likovnu kreativnost, koje uključuju koncerte, izložbe, promocije knjiga i časopisa, pozorišne predstave, radionice i druge edukativne programe namenjene mladima kao i opštoj populaciji.

Rezultati istraživanja Predraga Cvetičanina pokazuju **da prisustvo kulturnih institucija zavisi od veličine grada, pa se zaključuje da je „mali broj kulturnih institucija karakterističan samo za sela (u svim regionima), da je prosečan broj kulturnih institucija tipičan za male gradove u svim regionima,** ali i za neke velike gradove u južnoj i istočnoj Srbiji i u Šumadiji i Pomoravlju, a da veliki broj kulturnih institucija

navode ispitanici iz Beograda, Novog Sada i Niša". Slika kulturne ponude je vrlo slična prisustvu kulturnih institucija: siromašna kulturna ponuda je prisutna u selima, prosečna kulturna ponuda u manjim gradovima i nekim većim gradovima u Vojvodini i južnoj i istočnoj Srbiji. Ono što nedostaje su beneficije (besplatan ulaz, popusti, specijalni programi) kojima bi se mladi motivisali da posete institucije i konzumiraju kulturu. Muzička omladina je nekada imala takve programe, kao i edukativne programe koji su doprinosili razvijanju „zdravog“ muzičkog i kritičkog ukusa prema umetničkom delu. Takvi programi danas nedostaju u Srbiji.

Grad Niš - OPŠTINA MEDIJANA

Пројект “Играјмо и плешимо заједно” (Dance and play together), CB007.2.13.091
Овај пројекат суфинансира Европска унија кроз Интеррег-ИПА Програм прекограничне сарадње
Бугарска - Србија

Medijana je centralna niška gradska opština. Osnovana je 11. oktobra 2004. godine i jedna je od pet, koliko ih Grad Niš ima. Prostire se na samo desetak kvadratnih kilometara površine, neposredno uz Nišavu, koja čini granicu sa jedne strane opštine prema gradskim opštinama Pantelej i Crveni Krst, i železničku prugu prema Paliluli i Niškoj Banji.

Prema podacima Zavoda za statistiku Republike Srbije iz 2016. godine na teritoriji opštine živi približno 90 hiljada stanovnika. Deca predškolskog uzrasta čine broj od oko šest hiljada. Deca uzrasta osnovne škole broje oko pet i po hiljada. Srednjoškolci čine oko tri hiljade od ukupnog broja stanovništva. Dece starosti do sedamnaest godina čini gotovo 14 hiljada, dok je broj mladih do trideset godina nešto manji. Broj ženskog stanovništva se kreće oko 45 hiljada, dok su muškarci u nešto manjem broju - 40 hiljada.

Gradska opština Medijana je obrazovni i kulturni centar Grada Niša. Deca Medijane, ali i celog grada, mogu da pohađaju jednu od deset osnovnih i dvanaest srednjih škola, a najmlađe Nišlije zbrinjava Predškolska ustanova "Pčelica" u jedanaest objekata na teritoriji opštine. Opština broji preko hiljadu dece na godišnjem nivou koja pohađaju pripremni predškolski program. U predškolskom obrazovanju i vaspitanju godišnje je preko pet stotina nove dece uzrasta do tri godine, i preko hiljadu i pet stotina dece starije od tri godine.

Dvanaest srednjih škola na području Medijane u toku godine upiše preko sedam hiljada dece, dok dve hiljade njih godišnje završi četvrti razred. Na Medijani je sedište šest od trinaest fakulteta Univerziteta u Nišu, kao i veliki broj privatnih fakulteta.

Gradsku opštinu Medijana, kao najurbaniji deo grada, karakteriše izuzetno bogat kulturni život. Najznačajnija kulturna dešavanja priređuju se u Narodnom pozorištu, Pozorištu lutaka, Simfonijskom orkestru, Galeriji savremene likovne umetnosti, Narodnom muzeju i Sinagogi.

Narodno pozorište

<http://www.narodnopozeristenis.rs/>

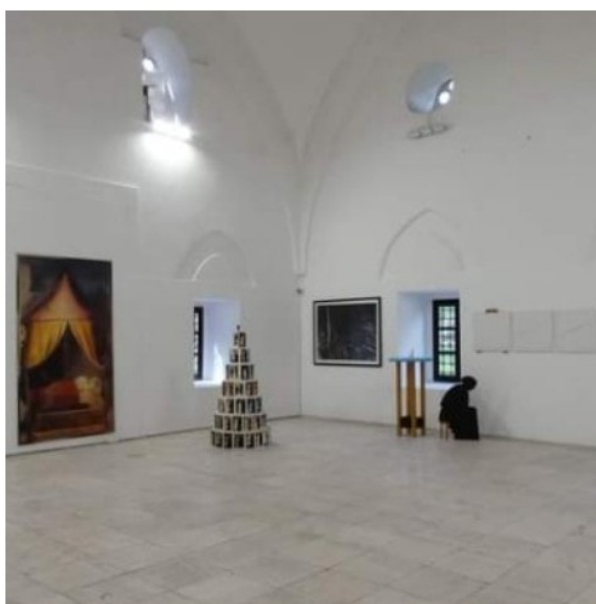
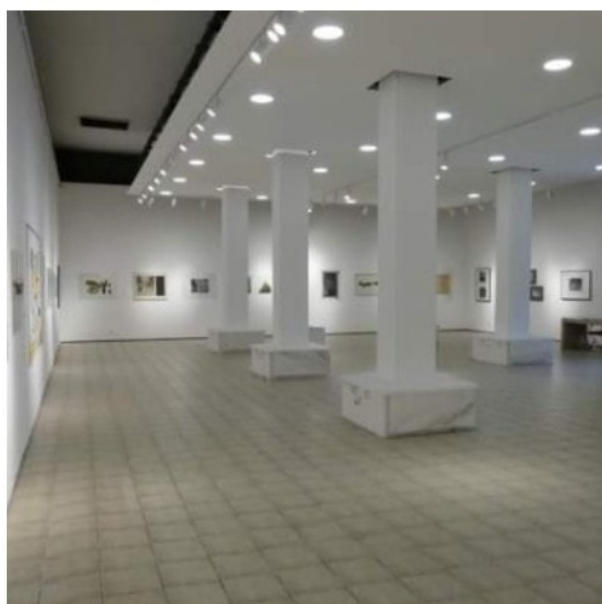

Niš je jedan od prvih gradova koji je ušao u istoriju srpskog pozorišta sa pozorišnim događajem iz 1883. godine, predstavom izvedenom povodom godišnjice stupanja u brak kralja Milana i kraljice Natalije Obrenović. Prva pozorišna trupa pod nazivom «Sindelić» osnovana je 11. marta 1887. godine.

Kroz scenu je za preko 100 godina prošlo mnogo velikana srpskog i jugoslovenskog pozorišta. Od osnivanja do danas prikazano je preko 10000 predstava koje je videlo više od 6 miliona ljudi, na niškoj sceni kao i na gostovanjima u Srbiji i inostranstvu. Niško Narodno pozorište neguje nacionalni repertoar, izvodi svetsku klasiku i savremene drame.

Galerija savremene likovne umetnosti

<http://www.gslunis.org/>

Galerija savremene likovne umetnosti u Nišu danas ima fond od 1388 umetničkih dela evidentiranih po zbirkama, raspolaže sa tri izložbena prostora: Galerija "Paviljon" , prostor arsenala u Tvrdavi, Galerija "Salon 77", prostor Bali begove džamije u Tvrdavi I Galerija "Srbija", prostor Oficirskog doma (Orlovića Pavla 28a).

Пројект "Играјмо и плешимо заједно" (Dance and play together), CB007.2.13.091
Овај пројекат суфинансира Европска унија кроз Интеррег-ИПА Програм прекограничне сарадње
Бугарска - Србија

Godišnje priredi više od 30 izložbi, ima dvadesetdvoje zaposlenih od toga desetero u stručnoj službi (2 istoričara umetnosti, 2 magistra grafike, 4 akademska slikara i 2 likovna tehničara). Galerija savremene likovne umetnosti je od osnivanja do kraja 2013. godine u sva tri svoja izložbena prostora priredila 1089 izložbi od toga 1011 izložbi nacionalne i 78 izložbi strane umetnosti. Galerija savremene likovne umetnosti organizuje kolektivne i samostalne izložbe međunarodnih i domaćih umetnika. Takođe prezentuje radove srpskih savremenih umetnika u inostranstvu.

Lutkarsko pozorište

<http://www.nispuppets.org.rs/>

Pozorište lutaka ima važnu ulogu u estetskom i moralnom vaspitanju mladih naraštaja. Nihove predstave svojim scenskim dejstvom razvijaju dečiju maštu, pobuđuju radoznalost, postavljaju pitanja i kroz scensku iluziju daje odgovore na sve moralne, etičke i estetičke dileme kojima su deca i mladi izloženi u svakodnevnom životu.

Nastoje da osiguraju dostupnost pozorišne umetnosti svoj deci i zato tesno sarađuju s vrtićima i školama, a za sve ranjive grupe igraju i organizuju humanitarne predstave i akcije, što daje posebnu dimenziju radu našeg pozorišta.

Пројект "Играјмо и плешимо заједно" (Dance and play together), CB007.2.13.091
Овај пројекат суфинансира Европска унија кроз Интеррег-ИПА Програм прекограничне сарадње
Бугарска - Србија

Osnovna koncepcija našeg pozorišta zasnovana je na negovanju tradicije i kulturne baštine, čime deci ukazujemo na identitet i nasleđe iz kog potiču, ali i na raznovrsnosti tema i motiva, čime ih učimo da su građani sveta.

Pozorište lutaka Niš je jedino niško profesionalno pozorište za decu i jedino profesionalno lutkarsko pozorište. Na repertoaru imaju oko trideset predstava u svim žanrovima koje poznaje lutkarska umetnost. Nihovu publiku čine deca i mladi, za koje mesečno prikazuju 25-30 predstava.

Simfonijski orkestar

<http://www.simfonijski.com/>

Niški simfonijski orkestar je osnovan 1953. godine i predstavlja jednu od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji i jedini simfonijski orkestar van Beograda. Na repertoaru orkestra nalaze se dela od baroka do muzike XX veka, kao i vokalno – instrumentalna dela, opere i kamerna muzika. Niški simfonijski orkestar organizuje svakog novembra Niške muzičke svečanosti (NIMUS), festival klasične muzike koji se organizuje u Nišu više od 40 godina

Univerzitetska biblioteka "Nikola Tesla"

<http://www.ubnt.ni.ac.rs/>

Univerzitetska biblioteka "Nikola Tesla" u Nišu je naučna biblioteka, čiji fond pokriva potrebe svih studijskih grupa Univerziteta u Nišu. Osnovana je 18. maja 1967. godine, a od 1978. godine nosi ime Nikole Tesle.

Biblioteka poseduje blizu 100.000 knjiga i 1.400 naslova časopisa iz svih naučnih oblasti u 80.000 svezaka. Posebno je značajna velika zbirka domaće i strane priručne literature, magistarskih i doktorskih teza odbranih na Univerzitetu u Nišu (u štampanoj i elektronskoj formi), kao i zbirka vrednih legata istaknutih ljudi ovoga kraja. Biblioteka ima i zbirku elektronskih izvora, kao i zbirku neknjižne građe. Biblioteka je učesnik mnogih domaćih i inostranih projekata, od kojih su najznačajnija dva međunarodna Tempus projekta, „Izgradnja kooperaivne mreže akademskih biblioteka u Srbiji“ (2002-2004.) i „Novi bibliotečki servisi na univerzitetima Zapadnog Balkana“ (2010-2013.) Biblioteka izdaje publikacije samostalno ili u saradnji sa drugim institucijama i pojedincima, u okviru tri izdavačke celine. Prve dve su u digitalnom obliku.

Biblioteka Bibliografije obuhvata bibliografije radova nastavnika i saradnika Univerziteta u Nišu, bibliografije članaka iz časopisa i kataloge. Biblioteka Monografije objavljuje knjige koje su sadržajem vezane za Nikolu Teslu, grad Niš ili bibliotečku delatnost. Biblioteka Biografije objavljuje biografije istaknutih naučnih radnika ovog kraja.

Stalne postavke tematskih izložbi priređuju se jednom godišnje u holu Biblioteke, dok je Galerija Biblioteke prostor namenjen organizovanju autorskih izložbi, pretežno mladih akademskih umetnika. Biblioteka aktivno sarađuje sa velikim brojem domaćih i inostranih institucija kulture, obrazovanja i nauke, kao i sa nevladinim organizacijama, privrednim subjektima i pojedincima. Bila je partner i učesnik nekoliko značajnih međunarodnih projekata. Radnici Biblioteke pomažu korisnicima da nauče da samostalno pretražuje kataloge i referensnu literaturu. Biblioteka organizuje i grupne posete studenata i učenika radi njihovog upoznavanja sa načinom rada i bibliotečkim uslugama, kao i prezentacije na fakultetima i u srednjim školama.

Narodna biblioteka

<http://www.nbss.rs/>

Narodna biblioteka u Nišu jedna je od najstarijih kulturnih ustanova u Srbiji i prva javna biblioteka u Južnoj Srbiji. Godina osnivanja je 1879., kada je grupa profesora Niške gimnazije organizovala biblioteku i čitaonicu u okviru škole, koja je osim učenicima, bila dostupna i svim građanima Niša.

Dve značajne ličnosti obeležile su dalji razvoj biblioteke, a to su Jeronim Jovanović, vladika niški koji je testamentom ostavio niškoj biblioteci svoju zgradu i 20.000 knjiga, i pisac Stevan Sremac koji je za života poklonio biblioteci 770 knjiga.

MANIFESTACIJE - Gradska opština Medijana organizuje čitav niz manifestacija vodeći pri tome računa o svim segmentima kulturnog stvaralaštva, negovanju tradicije, mladima. Neke od manifestacija su: lomljenje Božićne česnice, doček Pravoslavne Nove Godine, plivanje za Časni krst, Festival dečijeg stvaralaštva i stvaralaštva za decu, Medijana fest i Medijana sport fest.

Počev od 2017. godine organizuje i manifestacije „Medijana za bebu više“ i „Zimske dane u Medijani“ za koje su njihovi sugrađani, oni najmlađi, ali i njihovi roditelji pokazali izuzetno interesovanje. Par hiljada mališana se igra, takmiči, druži sa omiljenim likovima iz crtaća i Deda Mrazom, a za uspomenu dobijaju slatkiše i poklone od Gradske opštine Medijana.

Opština Medijana ima odličnu saradnju sa više gradova i opština u inostranstvu i zemlji. Posebno se izdvaja bugarski grad Montana, kao partnerska opština u prekograničnim projektima. Dobri odnosi uspostavljeni su sa Ohridom i Velesom u Makedoniji, Trebinjem u Republici Srpskoj, Kozlodujem u Bugarskoj.. Opština je potpisnik Kluba prijatelja opština i gradova Grada Trebinja i bila je domaćin jednog od skupova lokalnih samouprava iz Srbije, takođe potpisnica ovog protokola. Učenici srednjih škola sa područja Gradske opštine Medijana boravili su u poseti Trebinju, i tom prilikom uspostavljeni su brojni prijateljski kontakti. Takođe, delegacija sastavljena od direktora škola i kulturnih ustanova Trebinja na čelu sa tadašnjim gradonačelnikom Slavkom Vučurevićem bila je gost Gradske opštine Medijana. Novi Pazar, Senta, Loznica, Bela Palanka....samo su neke od opština sa kojima opština godinama neguje saradnju.

ISTORIJSKO NASLEĐE - Ponos opštine, kada je reč o istorijskom nasleđu, je arheološki lokalitet Medijana iz antičkog perioda gde je rođen rimski car Konstantin Veliki koji je Milanskim ediktom 313. godine priznao Hrišćanstvo. Raritet predstavlja i srednjovekovni spomenik, jedinstven u svetu, Čele Kula.

Na teritoriji Gradske opštine Medijana nalaze se i dva najveća pravoslavna hrama – Saborni Hram i Hram Svetog cara Konstantina i carice Jelene.

Među brojnim spomenicima iz novije istorije izdvajamo spomenik kralju Aleksandru i Oslobodiocima Niša, spomenik Vuku Karadžiću na Trgu Republike, Petru Bojoviću, Trg heroja, spomenik Milanskom ediktu 313-2013, zgrade Muzeja, Gradske kuće i Skupštine Grada Niša koje su pod zaštitom države.

Pored kulturno istorijskih znamenitosti, turisti su zainteresovani i za bogat noćni život. Veliki broj kafića, restorana, diskoteka i klubova pružaju nezaboravn provod gostima našeg grada. Posebna turistička atrakcija je Kazandžijsko sokače koje je zadržalo duh starog Niša sa velikim brojem ugostiteljskih objekata.

OPŠTINA MONTANA

Glavnu ulogu u očuvanju i promociji nematerijalnih i duhovnih vrednosti u opštini imaju domovi zajednica, biblioteke i pravoslavne verske crkve.

U gradu Montana postoji nekoliko kulturnih institucija koncentrisanih u centralnom delu urbani deo. Predstave se održavaju u pozorištima, školama i kulturnim klubovima. Bugarske narodne igre i pesme, upotpunjene modernim plesovima, muzikom i pozorištem. U Montani se svake godine održavaju brojne proslave, festivali i zajednički kulturni događaji.

Trenutno se u Montani nalaze Istorijski muzej, Regionalna biblioteka Geo Milev, Društveni centar Razum i Galerija Kiril Petrov.

Galerija je jedna od najbolje zaliha umetničkih galerija van Sofije, koja sadrži više od 2.500 umetničkih dela. Institucije u Montani organizuju i održavaju koncerte, književne događaje, izložbe i predavanja. Epigrafski spomenici imaju nespornu kulturnu, istorijsku i naučnu vrednost. Ovi drevni tragovi su simbol naše pripadnosti korenima evropske civilizacije.

Istorijski muzej sadrži bogatu kolekciju pokretnih spomenika kulture, podeljenih u sledeće odeljke: „Arheologija“, „Etnografija“, „Istorija Bugarske KSV-KSIKS veka“, „Nova istorija“, „Fondovi“, „Odnosi s javnošću, mediji i oglašavanje“, „Nepokretni spomenici kulture“. Infrastrukturu kulture u selima predstavljaju uglavnom mesta za domove zajednica aktivnost.

U kulturnom kalendaru opštine najvažniji događaji su: Međunarodni folklor festival, Festival duvačkih orkestara „Diko Iliev“ i Nacionalni bijenale izložbe „Tenets“.

Svako od naselja u opštini Montana ima svoj praznik, koji postaje svojevrsni centar duhovnog života i zaštite nematerijalnih dobara i hiljadugodišnja tradicija mesta.

To su sela: Belotintsi, Bezdenitsa, Blagovo, Doctor Iosifovo, Dolna Riksa, Dolna Verenitsa, Dolno Belotintsi, Gabrovnitsa, Gorna Verenitsa, Gorno Tserovene, Klisuritsa, Krapchene, Lipen, Nikolovo, Slavotin, Smolianovtsi, Stubel, Sumridno bu, Vinište, bazeni, vojnici.

U oblasti kulture potrebna su ulaganja u veće i tekuće popravke kulturnih znamenitosti, opremu računarskom opremom i obogaćivanje knjižnog fonda. Obezbeđivanje finansijskih sredstava za finansiranje dela istaknutih lokalnih kulturnih ličnosti i dece sa istaknutim kreativnim sklonostima u različitim oblastima.

Kulturne ustanove i manifestacije – Opštinsko pozorište lutaka Patilan; Regionalna biblioteka Geo Milev; Radio centar Kanal M; Opštinski dom mladih; Čitalište; Dramsko pozorište; Regionalni istorijski muzej; Međunarodni festival folklore; Praznici orkestra duhova „Diko Iliev“; IZLOŽBA BIJENALE "TENEC" - MONTANA

Opštinsko pozorište lutaka Patilan

Проект “Играјмо и плешимо заједно” (Dance and play together), CB007.2.13.091
Овај пројекат суфинансира Европска унија кроз Интеррег-ИПА Програм прекограничне сарадње
Бугарска - Србија

Opštinski dom mladih

Opštinski dom mladih osnovan je 1971. godine. Cilj njegovog tima je da radi u skladu sa potrebama mladih ljudi iz Montane. Institucija nudi alternative za osmišljavanje slobodnog vremena, podstiče njihovu kreativnost, pruža priliku da izraze svoje talente ili rade u korist društva. Uz stalni rad visokokvalifikovanih specijalista (koreografa, dirigenta, trenera) sa kreativnim timovima, OMD takođe organizuje kampanje povezane sa aktuelnim problemima adolescenata. Posebno su popularne kampanje protiv droga i anti-AIDS-a, za koje se traži i partnerstvo Crvenog krsta mladih. Tokom 4 decenije postojanja u OMD - Montana, funkcionisalo je 26 različitih kreativnih formacija i klubova interesa.

Dobro očuvan građevinski fond razlog je zbog kojeg OMD često priređuje nastupe drugih kulturnih institucija u Montani. Renoviran 2002 Soba za sastanke gradskog veća takođe se koristi kao ritualna sala za Montanu. Tradicionalni događaj za OMD je Božićni bazar.

Dramsko pozorište

Regionalni istorijski muzej

Пројект “Играјмо и плешимо заједно” (Dance and play together), CB007.2.13.091
Овај пројекат суфинансира Европска унија кроз Интеррег-ИПА Програм прекограничне сарадње
Бугарска - Србија

Mladi i kultura u opštine Medijana – istraživanje

Istraživanje koje je sprovedeno sa mladima u avgustu/septembru mesecu ove godine, pripremio je i realizovao Centar za razvoj građanskog društva PROTECTA u saradnji sa volonterima. Upitnik se sastojao od 15 pitanja, na dve strane. Neka od pitanja su imala više ponuđenih odgovora, dok su na neka mladi mogli da odgovore sa Da i Ne. Dva pitanja koja su se odnosila na poznavanje institucija kulture, i vrste kulturnih dešavanja koje bi oni voleli da imaju u svojoj sredini, bila su otvorenog tipa. Istraživanje je rađeno na uzorku od 30 ispitanika, mladih, uzrasta 15-30 godina koji žive na teritoriji opštine Medijana, Grad Niš, Srbija i uzorku od 15 ispitanika istog uzrasta koji žive na teritoriji opštine Montana, Republika Bugarska. Istraživanje je bilo fokusirano na temu prisustvo umetnosti i kulture u životima mladih. U istraživanju je učestvovalo po 15 mladih oba pola u Nisu dok je u Montani, ovaj broj upola manji. Upitnik je dat kao Prilog.

Cilj istraživanja bio je utvrđivanje potreba vezanih za kulturu mladih s teritorije opština Medijana i Montana.

Definisani su i sljedeći specifični ciljevi:

1. Utvrditi kako mladi razumiju kulturu;
2. Utvrditi koje su kulturne potrebe mladih i na koji način se one mogu zadovoljiti;
3. Utvrditi da li različite grupe mladih imaju podjednak pristup kulturnim sadržajima i kako se to stanje može unaprediti;
4. Identifikovati barijere na koje mladi nailaze pri zadovoljavanju svojih kulturnih potreba i kako se one mogu ukloniti;
5. Omogućiti mladim ljudima da daju konkretan doprinos u stvaranju Platforme za kulturnu strategiju;

Projekat je obuhvatio kvalitativno istraživanje. Pri tome je upotrebljen induktivni pristup preko istraživačke tehnike: pojedinačnih intervjuva (lice u lice).

Smatramo da je prednost kvalitativnog istraživanja u odnosu na kvantitativno u tome što ono može pružiti detaljnije i sveobuhvatnije informacije, što se od ispitanika i ispitanica mogu dobiti detaljniji odgovori, što pruža bolje razumijevanje problema i veću analitičnost, kreativnost i mogućnost razmišljanja o odgovorima. Samim tim, dobijaju se kvantitativno i kvalitativno bogatiji podaci, sugestije, razmišljanja, stavovi i predlozi mladih koji se odnose na zadovoljavanje njihovih potreba i rješavanje problema vezanih za kulturu na teritorijima opštine Medijana i Montana.

Očekivani rezultati istraživanja:

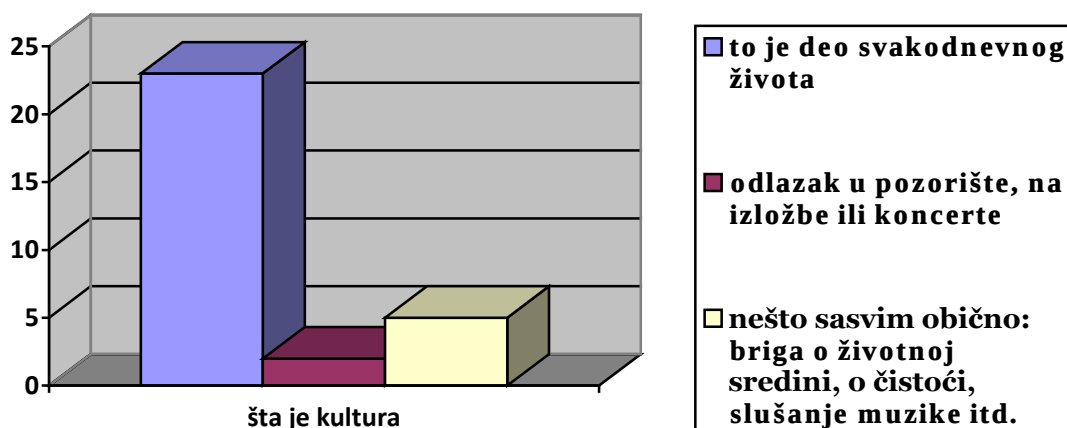
- utvrditi kulturne potrebe mladih s teritorije opštine Medijana i Montana;
- sagledati kako različite grupe mladih razumeju urbanu kulturu;
- utvrditi da li različite grupe mladih imaju podjednak pristup kulturi;
- razumeti na kakve barijere mladi nailaze pri zadovoljavanju svojih kulturnih potreba i kako se one mogu ukloniti;
- stvoriti osnove za zadovoljavanje potreba mladih iz opštine Medijana i Montana, vezanih za urbanu kulturu;
- omogućiti mladima da daju konkretan doprinos u stvaranju Platforme;

Rezultati istraživanja

Šta za tebe predstavlja kultura?

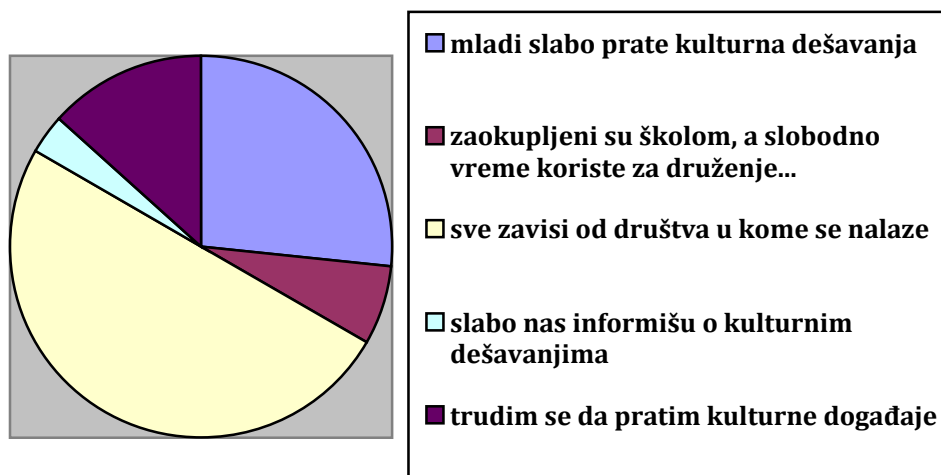
Pod pojmom kulture mladi podrazumevaju različite sadržaje – ima opštih, generičkih tumačenja: „Kultura je vaspitanje i sloboda“, „Kultura je određeni skup dešavanja koja su na nekom kreativnom, zabavnom, edukativnom nivou“, „Kultura je nešto bez čega jedno društvo ne smije da postoji“, ili sasvim specifičnih kao: „Odlazak u pozorište, na izložbe ili koncerte“, „Nekom je to pjevanje, nekom čitanje, zavisi od vaspitanja – što je nekom nekulturno, drugom je kulturno...“, „Kultura predstavlja slikanje, glumu... Za dio intervjuisanih, kultura se ne odvajava od obrazovanja („Učenje stranih jezika i upoznavanje drugih kultura“, „Kultura je za mene širok pojam, obuhvata umetnost i opštu kulturu, kultura je i obrazovanje, vrlo je bitno da bude zastupljeno i da je jednako za sve ljude“). Dok je za dio intervjuisanih kultura povezana s kreativnošću, obrazovanjem i predstavlja izraz čovjekovog ličnog i profesionalnog razvoja, za druge je kultura „dio svakodnevnog života, oblačenja, ponašanja na ulici, govora“ i „nešto sasvim obično: briga o životnoj sredini, o čistoći svoga grada/sela, slušanje muzike s prijateljima...“ Kad se govori o kulturi, misli se na kulturna dešavanja. Ali, kultura je način življenja“, smatra jedan od intervjuisanih. Za druge, taj pojam podrazumeva toleranciju, način na koji se ophodimo prema drugima, brigu prema prirodi, prema životnoj sredini; kultura je voljeti svoju domovinu, poznavati njene prirodne i kulturne osobenosti i promovisati ih u drugim državama.

„Kultura predstavlja mnogo toga, od načina na koji neko govori, razmišlja, kako se ponaša“, „To je dio svakodnevnog života“.

Slika1.

Što se tiče odgovora na prvo pitanje, šta za njih predstavlja kultura, od 30 mladih u Nišu, čak 76% njih misli da je to deo svakodnevnog života (slika 1.)

Slika2.

Pitali smo mlade u Nišu, ***Da li i koliko mladi prate kulturne događaje?*** Da li idu na koncerte, u bioskope, pozorište, muzeje (slika 2.).

„Mladi su okupirani drugim stvarima. Oni su žrtve promjena, tranzicije sistema.“

Mladi ne prate mnogo kulturna dešavanja – slažu se skoro svi intervjuisani/e. „Mladi slabo prate kulturna dešavanja – od njih 10-toro, samo bi troje otišlo na neku izložbu, predstavu ili koncert, procenjuje jedan od intervjuisanih. „Malo mladih prati kulturna dešavanja, više vole da se napiju u diskoteci“, donekle je poražavajuća tvrdnja. „Zaokupljeni su školom, a slobodno vreme koriste za druženje, izlaske, konzumiranje mas- medija. Mladi vole da su u trendu, da rade ono što radi grupa, i to određuje njihovo ponašanje. Sve zavisi od društva u kome se nalaze. Kulturne navike i ponašanja određuju socijalne grupe“, jedno je od tumačenja ovakvog stanja. Drugi intervjuisani daje sledeće objašnjenje: „Mladi su okupirani drugim stvarima. Oni su žrtve promena, tranzicije sistema“, dok treći kaže da „mladi smatraju da ih se kulturna dešavanja ne tiču“. Ima još objašnjenja: „Slabo nas informišu o kulturnim dešavanjima; malo je obaveštenja o predstavama“; „Neinformisani su, komunikacija je loša, kultura se ne reklamira. Za jedan događaj se sazna tek pošto se odigrao, ili najviše 1–2 dana unaprijed“; „Trudim se da pratim kulturne događaje, ali to u opštini Medijana nije moguće. Ima više predstava za decu, a za tinejdžere premalo“; „Informisanje o kulturnim dešavanjima je na najmanjem mogućem nivou“.

Treće pitanje se odnosilo na *posete kulturnim dešavanjima u skorije vreme*. 60 % je odgovorilo da je bilo na nekom kulturnom dešavanju. Većina mladih kulturu povezuje sa slobodnim vremenom: „U slobodno vrijeme pročitam dobru knjigu, odem na koncert, izložbu“, „Kultura je i slobodno vreme (zavisi kako se provodi) i ono čime se bavimo u školi“.

Ono što je pozitivno je da svi mladi po/znaju bar po dve institucije kulture u Gradu/opštini, I to su uglavnom narodni muzej, narodno i lutkarsko pozorište, niški kulturni centar, simfonijski itd.

Na pitanje *da li se kultura tretira na adekvatan način u okviru obrazovanja? Da li je kultura deo obrazovanja mladih, koliko je i kako (i kako treba biti)?*

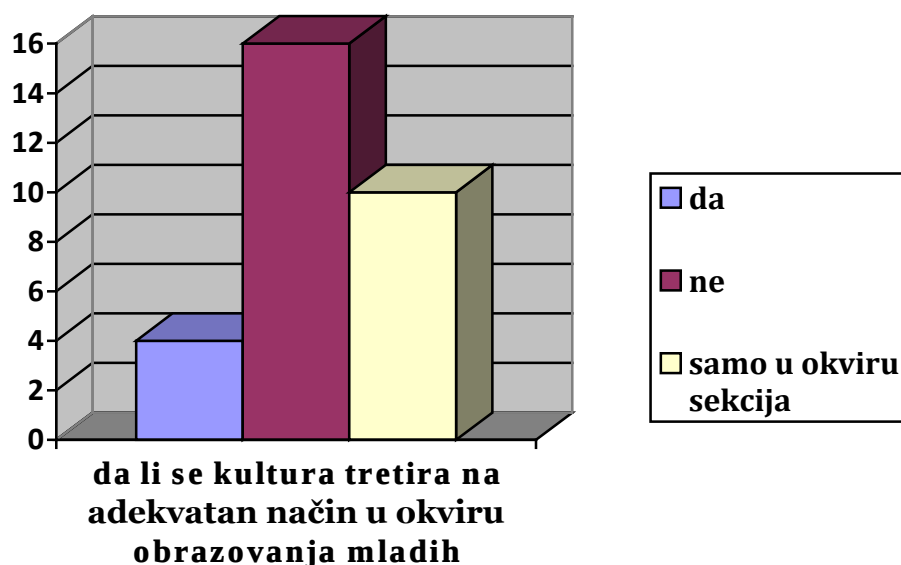
Na ova dva pitanja intervjuisani/e su dali protivurečne odgovore. Manji deo smatra da se kultura adekvatno tretira u školama: „Škola daje prilike da se razvija kultura“, „U okviru obrazovanja tretira se kultura“, „Ja sam stekao kulturu u okviru obrazovanja, ali ne u okviru formalnog, nego neformalnog“, „Prate se kulturni događaji preko organizovanih školskih posjeta manifestacijama, pozorištu, koncertima“, ili, „U okviru obrazovanja kultura je zastupljena, uključeni smo u neke sekcije“. Većina intervjuisanih, ipak, smatra da „kulturnih sadržaja nema dovoljno u obrazovanju“. Jedan od intervjuisanih smatra da „kultura nije tretirana u obrazovanju zato je mladi i ne prate i nije njihov životni stil“, dok drugi daje tumačenje: „Kultura se ne tretira adekvatno u okviru obrazovanja, ne obrađuje se na način blizak, prijemčiv mladima, već se više obrađuje istorijski razvoj i vrši puko prenošenje informacija – mada mi se čini da se menjaju stvari. Trebalo bi raditi na razvijanju kritičkog stava i stvaralačkog potencijala mladih, da stvaralački uče, a ne da grupišu informacije“. Neki intervjuisani/e su posebno kritikovali obrazovanje vezano za lokalnu kulturu: „Živimo u Medijani, koji je sinonim za kulturu, a mnogi ljudi (pogotovo mladi) nemaju pojma o kulturnim osobenostima grada. Više od 50% ljudi ne bi znalo osnovne podatke o gradu (o njegovoj starosti i nastanku, o istorijskim spomenicima, dužini bedema)“ i, „U obrazovanju je kultura zastupljena veoma malo (u srednjoj školi se ne uči kultura Medijane i ljudi ne poznaju kulturu grada u kome žive)“. Jedan od intervjuisanih ističe da lokalna kultura ne treba da se svodi samo na istoriju: „Preko obrazovnih institucija mladi ne stižu dovoljno znanja o lokalnoj kulturi, a lokalna kultura se svodi na istoriju. Ne uči se lokalna kultura sadašnjosti – običaji, ponašanje, kultura življenja danas“.

Intervjuisani/e daju i neke predloge kako da se navedeno stanje prevaziđe: „Bilo bi dobro da se u školama uvede kultura kao poseban predmet“, „Kultura, možda, nije adekvatno predstavljena u obrazovanju, ali samo znanje predstavlja kulturu“,

„Kultura se u obrazovanju više tretira na fakultetu nego u srednjim školama“, „Mladima se u školi nedovoljno skreće pažnja na kulturne događaje. Treba da ih povedu u bioskop, na koncerte“, ili, „Sigurno bi kulturnom uzdizanju omladine doprinele kvalitetne dažke

ekskurzije koje bi, pored zabave i druženja, trebalo da imaju i obrazovni cilj, a ne da se pretvaraju u vandalski pohod i takmičenje u alkoholisanju”.

Kada je riječ o mladima, trebalo bi sprovesti reformu obrazovanja i uneti kulturu u obrazovanje. „Mladi prihvataju kulturu samo ako je dio zabave, ne žele da razmišljaju. Oni ne prihvataju kulturu kao vid obrazovanja i kao nacionalni identitet“, kritički razmišlja o svojim vršnjacima jedan od intervjuisanih.

Slika 3.

Nažalost većina mladih misli da kultura tj. kulturna dešavanja jesu dostupna svim mladima, međutim mladi iz seoskih naselja i mladi sa oštećenim sluhom i vidom i mladi OSI, imaju problem da prate kulturna dešavanja. „Ne mogu svi da prate kulturnu ponudu. Ona je kreirana samo za one koji dobro vide i čuju, dok mladi koji imaju oštećen vid ili sluh, ne mogu da prime takvu ponudu. Oni su isključeni iz kulturnih dešavanja.“ Ispitanici/ce se slažu se da je odgovor na ovo pitanje: „Ne“. Najveći problem imaju mladi s oštećenim sluhom i vidom i oni koji se kreću u kolicima. Učesnici/ce smatraju da se puno toga može učiniti kako bi se to promenilo, i da to nije uvijek povezano s finansijskim sredstvima. Svakako, treba napraviti prilaze (rampe) i postaviti zvučne, ali je porednako važno obrazovanje i senzibilisanje ljudi koji nemaju takvih problema, kao i roditelja.

Ekonomski razlozi su, takođe, navedeni kao prepreka. Ne mogu svi mladi priuštiti skupe ulaznice za predstave. Nemaју svi mogućnost da se informišu o kulturnim sadržajima. Poseban problem je neumreženost, odsustvo saradnje i nekvalitetna razmjena informacija. **„Kulturne institucije ne razmišljaju da mladi s hendikepom čine segment publike“.**

„Ne postoji svijest o potrebama lica koja imaju problema sa sluhom, govorom, vidom ili se kreću u kolicima. Kulturne institucije ne razmišljaju o njima kao o publici, ili segmentu publike“, izjavio je jedan od intervjuisanih. Svi intervjuisani/e se slažu da takvi mladi ne mogu da prate sve manifestacije i da je potrebno da im se približe kulturna dešavanja „Objekti su nedostupni, za mlade u kolicima. Arhitektonske i urbane barijere mogu se lako ukloniti ako opštine imaju sluha za to. Za to treba da se zalažu i kulturne institucije“. Deo intervjuisanih kritikuje institucije culture zbog navedenog i smatra da dio mladih trpi diskriminaciju: „Uopšte se ne razmišlja o tome da se kulturni događaji mogu 'prilagoditi' ljudima s posebnim potrebama“, „To je diskriminacija mladih koji ne mogu da vide ili čuju neku predstavu, i koji se ne mogu popeti stepenicama da bi je pratili“.

Kritika je upućena i sugrađanima/kama i vršnjacima/vršnjakinjama: „Ostali mladi ih ne prihvataју, a ne postoje ni uslovi za poseban rad s njima“, „Ljudi nemaju svesti za potrebe tih lica“, „Neki od mladih koji imaju problema sa sluhom, govorom ili vidom, čak ne idu ni u školu jer postoji stigma, a i škole ih ne vode na primer u bioskop li na predstav, jer je teško organizovati prevoz za njih. U naše autobuse ni kolica ne mogu da uđu, vrlo je otežano. Zato su deca s takvim problemima potpuno isključena iz kulture i zabave svojih vršnjaka“. Intervjuisani/e su izneli predloge i sugestije kako da se ovo stanje prevaziđe. „Arhitektonske barijere (stepenice, visoki pločnici) treba da se prilagode i onima koji ne mogu baš lako da ih savladaju. Mladi koji imaju problema sa sluhom i govorom, treba da se što više školuju i obrazuju, s njima treba intenzivnije da se radi. Oni se mogu okrenuti kompjuterskoj tehnologiji i internetu jer im pružaju puno mogućnosti za obrazovanje“, „Treba da se premosti jezički problem, da se prave TV emisije za lica koja ne čuju, kao i posebni programi ili priredbe. Država treba mnogo više da se angažuje u tome“, „Mного

toga se može lako prevesti na gestovni jezik i snimiti na kasete. Mogu se organizovati radionice za mlade s posebnim potrebama“, „Postaviti info-pultove o kulturnim događajima u Školi za decu s poremećajem sluha i govora“.

Prema mišljenju nekih intervjuisanih, rešenja se mogu potražiti i u praksi zemalja u okruženju: „Iskustvo iz regiona nam kaže da je to moguće – u Beogradu se u nekim institucijama prilagođavaju filmovi za lica s oštećenim vidom (opisuje se scena, čitaju se titlovi).

Da li se mogu povezati neki elementi kulturnog nasljeđa s kulturom mladih i na koji način?

Mladi nisu upoznati sa kulturnim nasleđen u Gradu, bar tako misli jedna petina mladih, 63% mladih mogu povezati neki element kulturnog nasleđa u opštini sa kulturom.

„Mladi nemaju svijest o svom kulturnom nasljeđu.

To je proizvod i obrazovanja u školama i vaspitanja u porodici.“

„Mladima je ono što imaju svakodnevnica, oni nisu svesni bogatstva i lepote koji ih okružuju“, mišljenje je jednog od intervjuisanih. Skoro svi odgovori ukazuju da je tako.

„Mladi nemaju svijest o svom kulturnom naslijeđu. To je proizvod i obrazovanja u školama i vaspitanja u porodici“, „Teško možemo povezati kulturno nasleđe s mladima, možda se kroz kulturu govora nešto prenosi, ali i toga je sve manje“, „Nasljeđem u kulturi se bave isključivo stariji, a mladi ne preterano“ i „Mladi u Medijani nisu svesni nasljeđa, slabo se nasljeđe i prenosi mladim ljudima“, neka su od mišljenja.

„Nasljeđem u kulturi se bave isključivo stariji, amladi ne preterano.“

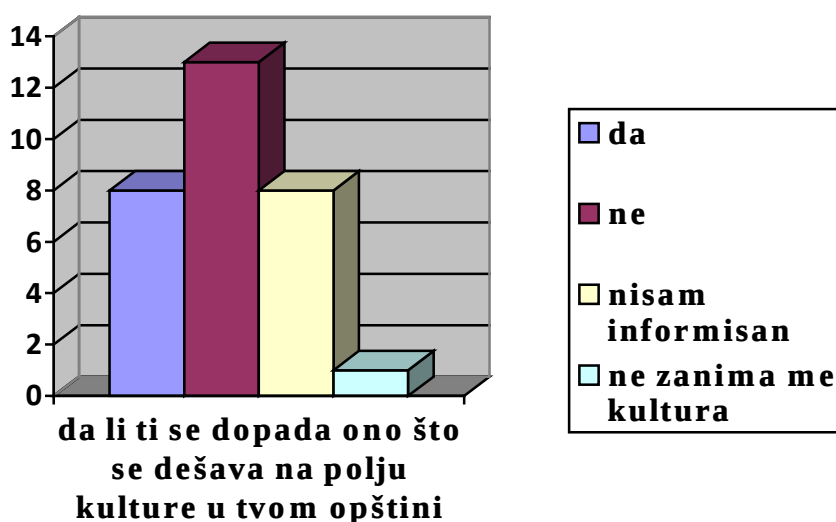
U suštini, građani/ke, ne samo mladi već i stariji, malo su zainteresovani za sopstveno kulturno naslijeđe i za autentičnu kulturu. Porodica u tradicionalnom smislu odumire i tradicija se ne prenosi. Tradicionalni zanati se gube.

Da li ti se dopada ono što se dešava na polju kulture u tvojoj opštini?

„Zimi je mrtvilo, ništa ne događa.“

„Sviđa mi se ambijent, otvoreno nebo, kamen, mirisi“, odgovor je jednog od intervjuisanih.

Mnogima se dopadaju tradicionalne manifestacije: „Kad pomislim na Medijanu, vidim Festival dečijeg stvaralaštva i stvaralaštva za decu, Medijana fest, i to mi je super, autentično je.“

Slika 4.

Što se tiče pitanja *koje se odnosi na vrstu kulturnih događaja koje bi voleli u svojoj sredini*, to su uglavnom koncerti, 63% i pozorišne predstave 18%.

Smatrajući da su mladi najviše zainteresovani za muziku i muzička događanja, oni predlažu da se, osim koncerata klasične muzike, organizuju i koncerti drugih muzičkih pravaca. „Predlozi za nove kulturne događaje su različiti: „Voljela bih da vidim muzičke koncerte koji nisu turbo-folk“, „Sajam knjiga“, „Mene bi zainteresovale arhitektonske promene u gradu“.

„Bilo bi dobro da se obaveštenja o kulturnim dešavanjima daju preko razglasa u školi, da se srednjoškolcima daju popusti za ulaznice, da se organizuju modernije predstave i koncerti za mlade po njihovoj želji.“

Mladi bi željeli da u Medijani ima više kulturnih dešavanja, posebno onih prilagođenih njihovom uzrastu i interesovanjima. Skoro svi intervjuisani/e izjavili su da bi željeli da se dinamika kulturnih dešavanja produži i van turističke/letnje sezone, i da je potrebno da se ona više promovišu. „Bilo bi dobro da se obaveštenja o kulturnim dešavanjima daju preko razglasa u školi, da se srednjoškolcima daju popusti za ulaznice, da se organizuju modernije predstave i koncerti za mlade po njihovoj želji“, jedan je od predloga. Drugi je: „Voleo bih da obrazovni sistem radi u saradnji s centrima za kulturu, da za školarce budu niže cene ulaznica, da se kod mladih razvije kultura odlaska u pozorište i na koncerte“.

„Kao da se kulturne institucije ne trude da uspostave kontakt s mladima. Mogao bi se uspostaviti takav kontakt preko škola.“

„Institucije (od Ministarstva kulture, pa do lokalnih uprava) treba da iniciraju promene, da pokreću što više mladih, da ima puno više koncerata, književnih večeri, da se uredi domovi kulture koji su jako zapušteni i nisu renovirani još od vremena socijalizma“, kaže jedan od intervjuisanih.

Neki smatraju da je problem u nivou svesti: „Volela bih da promenim svest ljudi jer se u Medijani javlja neka vrsta kulturne elite, jedni te isti ljudi su na istim dešavanjima, a odluke vezane za kulturu donosi zatvorena grupa ljudi.“

„Promenila bih princip i pristup – i dalje bih htela da vidim pozorišnu predstavu, čujem živu svirku, ali na drugačiji način, u drugačijem ambijentu: u Gradskoj kafani, na obali reke... Volela bih da vidim spoj različitih medija.“

„Kulturne institucije nisu otvorene prema mladima. Nisu ni zatvorene – jednostavno su indiferentne.“

Veći broj intervjuisanih smatra da mladi u Medijani nisu uključeni u kulturna dešavanja. Interesantna su mišljenja o razlozima: „Kulturne institucije nisu dovoljno otvorene prema mladima. Nemaju politike za privlačenje mlađe publike. Dosta su politizovane. One kažu da mladi dođu, ali nemaju program, ne nude interesantne sadržaje. Nema omladinskih politika ni u opštinama. Opština Medijana, na primer, usvojila je strategiju za mlade, ali ne vidimo da se išta pomerilo“, „Jedan deo mladih i teži da bude uključen i mislim da je tu veliki problem naše zajednice“, „Mladi nisu uključeni u kulturna dešavanja, pre svega nisu dobro informisani, očekuje se da se sami uključe, a ne radi se na približavanju mladih kulturi“, „O kulturi odlučuje uzak krug ljudi koji mladima baš ne daje prilike“, ili, „Mladi su malo uključeni. Kao da su dobili anesteziju i spavaju. Kulturne institucije nisu otvorene prema mladima. Nisu ni zatvorene – jednostavno su indiferentne“..**„Sigurna sam da mladi mogu biti aktivni tvorci kulturnih dešavanja kad bi im opština ili neke nevladine organizacije izašli u susret“, „Mladi mogu biti aktivni tvorci kulturnih dešavanja, ali moraju imati i želje za tim“, deo je odgovora.**

Jedan manji deo mladih bi voleli da budu tvorci kulturnih dešavanja u Gradu, 8% ali ne znaju kako i na koji način da se uključe.

Pitanje 12. se odnosilo na *na koji način bi mogli mladi da se uključe (slika 5), kao aktivni tvorci u kulturnim dešavanjima u svojoj sredini.*

„Mladi bi se uključili i kao kreatori kulture, a ne samo kao konzumenti. Mogli bi da prerade, na primer, pozorišne komade i da ih, u svojoj režiji, načine interesantnijim za svoje vršnjake.“

Svi smatraju da mladi treba aktivnije da se uključe u kulturna dešavanja i u planiranje kulture. „Mladi mogu, i treba, i sami da kreiraju neke kulturne manifestacije.

Ozbiljnu predstavu da prerade na svoj način. Zašto niko ne pokuša to, zašto im se ne da šansa, pa dato je nekoliko predloga: „Mogu se u školama organizovati sekcije uz pomoćstarijih. Mogu se uključiti kroz amaterska društva, bendove, folklorne grupe,

nevladine organizacije. Mladi bi pomogli da se ponuda obogati dešavanjima koja su drugačija, da se daju savremeniji prikazi kulture od sadašnjih, klasičnih“, „Tužno je da se, recimo, studentima muzičke akademije ne organizuju koncerti za promociju...“, ili, „Mladi mogu da se organizuju, da sami nešto osmisle, da traže sredstva za to, ali kod nas je sve to još uvijek tabu-tema – i za mlade, dok shvate da treba da se organizuju, i za ljude s vrha koji treba da ih podrže“.

„Škole bi trebalo da ponesu ključnu ulogu u kulturnom obrazovanju mladih, da pomognu da se oni bolje informišu o kulturnim zbivanjima, da se u životu.“

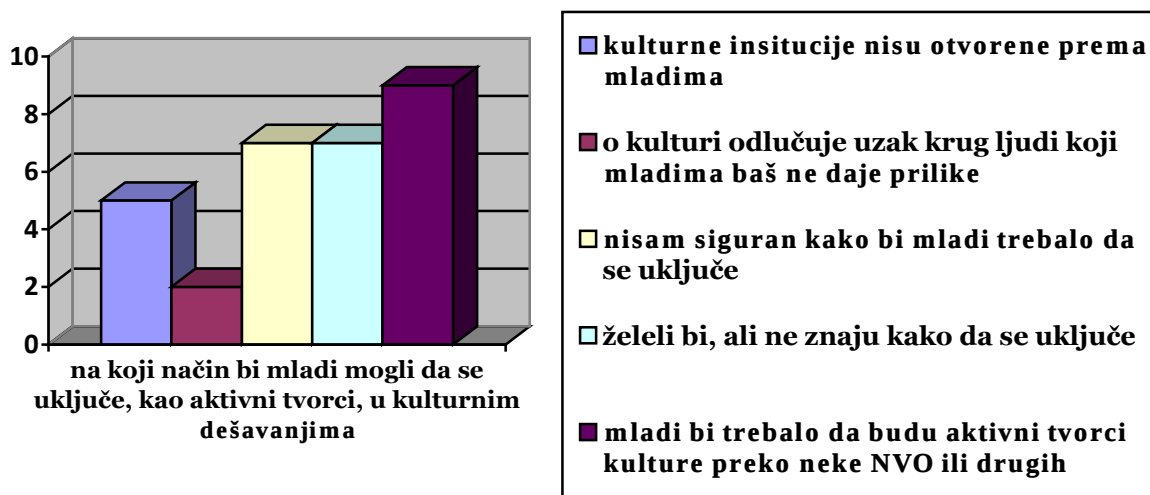
Nekoliko intervjuisanih nema odgovor: „Nisam sigurna kako bi mladi trebalo da se uključe“, „Želio bih, ali ne znam kako da se uključim“.

Postoje mišljenja i da mladima treba pružiti podršku preko opština ili nevladinih organizacija: „Potrebno je da mladi budu tvorci kulturnih dešavanja, ali prvo treba da budu publika da bi mogli da budu tvorci. Opština treba da otvori da vidimo kako će to da izgleda? To bi mlade podstaklo da budu aktivni tvorci kulture“, jedno je od mišljenja.

„Kulturni centri bi trebalo da budu stožeri kulture mladih– da nađu sisteme za uključivanje mladih, da angažuju srednjoškolsku omladinu da stvara filmove, književnost, amaterske predstave; da otvore prostor za stvaranje.“ Treba stimulisati interesovanja mladih i uključiti ih u kulturne tokove, a to se može najlakše uraditi preko škola.

One treba da odigraju ključnu ulogu u kulturnom obrazovanju mladih, da pomognu da se oni bolje informišu o kulturnim zbivanjima, da se orijentišu u životu. Treba dosta da se radi na razvijanju svesti mladih, posebno sada jer duh vremena negativno utiče i na njih. Srednjoškolce treba pitati za ideje, omogućiti im da sami stvaraju kulturne sadržaje, da organizuju književne ili poetske večeri na svoj način, da pokrenu časopis, treba ih uključiti da sami prave scenarije, da budu autori predstava, kao što su jednom prilikom deca sama snimila film. Sve zavisi od, toga koliko su deca motivisana. Izneto je i da profesori/ke nisu motivisani da rade s mladima van redovnog nastavnog programa.

Učesnici/ce su zaključili da se mladi mogu uključiti u stvaranje kulture i preko nevladinih organizacija, ali i direktno, preko institucija kulture: „Kulturni centri bi trebalo da budu stožeri kulture mladih – da nađu sisteme za uključivanje mladih, da angažuju srednjoškolsku omladinu da stvara filmove, književnost, amaterske predstave; da otvore prostor za stvaranje“.

Slika 5.

Da li bi mladi radili volonterski (s plaćenim dnevnim troškovima)?

Mišljenja o ovom pitanju su podeljena. Oko pola intervjuisanih smatra da „ima puno mladih koji bi volontirali“ i da je „veoma dobro da to rade, da steknu iskustvo i probaju više stvari u životu, da vide kako ide organizacija stvari“.

„Volonterstvo nije dovoljno promovisano i afirmisano kod nas. Govori se, obično, uopšteno o njemu, ali ne i o beneficijama koje donosi (sticanju iskustva, upoznavanju ljudi, stvaranju kontakata...)“

i da „nema puno nevladinih organizacija koje daju priliku za volontiranje“.

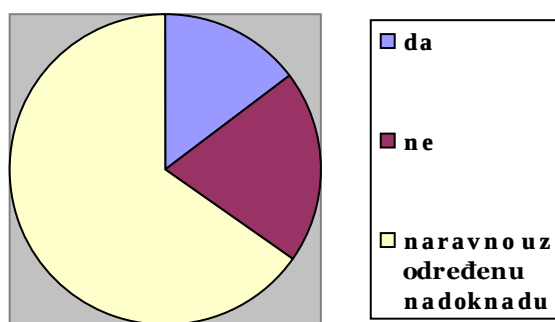
Dio intervjuisanih smatra da bi „samo pojedinci/ke volontirali“, da je to „vrlo teško jer svi gledaju kako da zarade“. Izražena su i mišljenja da „onaj koji dugo volontira, u jednom

trenutku želi da mu se uvaži stečeno znanje, a kod nas je podrška volonterima jako loša“ i da „dosta ljudi radi volonterski u kulturi, a povremeno se pojavi potreba za profesionalnim angažovanjem“.

Da li postoji informisanost o tome kako mladi zarađuju od kulture u zemljama Evropske unije ili u regionu?

Samo je jedan od intervjuisanih imao neka saznanja u vezi s ovim: „Ne znam koliko mladi zarađuju od kulture u EU, ali u Norveškoj sam vidio neke koji jako vole to što rade, bez obzira koliko zarađuju, što je lepo videti“.

Na pitanje ***da li se od kulture može zaraditi***, i da li mladi imaju informaciju kako mladi zarađuju od kulture u zemljama Evropske unije ili region, više od 50 % mladih misli da verovatno može, samo da je to teško kod nas.

Slika 6.

Što se tiše istraživanja u Montani, bilo je manje ispitanika, ali su rezultati istraživanja uglavnom isti. Svi ispitanici poznaju po dve i više institucije kulture, i to su uglavnom Dramsko pozorište, Lutkarsko pozorište, Dom mladih, istorijski muzej... Ono što je interesantno je da su mladi u Montani za razliku od mladih u Medijani više zainteresovani za kulturna dešavanja kao što su folklorni festivali i koncerti, međunarodne festivale i dešavanja koja uključuju zanatstvo.

Zaključak i preporuke za kulturnu politiku

Tranzicija, ekonomska kriza, inflacija, korupcija, materijalizam, „odliv mozgova“, poremećen sistem vrednosti, godinama su ključne reči svakodnevice u Srbiji. U zemlji sa toliko problema, pronaći uspešan način za stimulaciju razvoja kulture za decu i omladinu predstavlja pravi izazov. Promena i poboljšanje globalne situacije u Srbiji je dugotrajan proces, ali pre nego što korupcija i negativni efekti loše ekonomije postanu naša prošlost, neophodno je uključiti mere koje će ublažiti njihove negativne efekte i pozitivno uticati na percepciju mladih, stvoriti zdravu sredinu za dečji razvoj i približiti umetnost i kulturu mladima. Nakon analize situacije kulture za decu i omladinu u Srbiji i Bugarskoj, može se zaključiti da su mladi izloženi „ad hoc“ kulturnom razvoju. Kao što je već pomenuto, Ministarstvo kulture nije uključilo pitanja kulture za decu i omladinu u opštu kulturnu politiku. Pored Nacionalne strategije za mlade, koja odgovara na problem kulture mladih u teoriji i Nacionalnog plana akcije za decu, koji se ne bavi razvojem kulture za decu, nema drugog zvaničnog plana ili strategije. Stoga se kao prioritet izdvaja definisanje kulturne politike za decu i omladinu od strane Vlada, civilnog sektora, profesionalaca iz oblasti kulture i samih mladih. Jedan od prioriteta je takođe i finansijski plan i jasna slika distribucije finansijskih resursa za decu i omladinu u okviru budžeta, kao i uvođenje novih vrsta finansiranja. Pri rešavanju ovih i drugih pitanja nije neophodno „izmisliti“ i implementirati neke nove strategije, već uspostaviti mehanizme i sredstva za implementaciju već dokazano dobrih praksi ostalih evropskih zemalja (Francuska, nordijske zemlje, Velika Britanija, itd.), prilagođenih uslovima i karakteristikama situacije u Srbiji. Briga za decu i mlade na svim nivoima predstavlja osiguranje za održivi razvoj jedne zemlje. Akcije i programi koji omogućavaju deci i mladima da iskuse umetnost i kulturu i

da se angažuju u kreativnim aktivnostima mogu pozitivno da utiču na njihov lični i kulturni razvoj i da dovedu do razvoja kulturnih potreba i kulturne potrošnje u jednom društvu. U mnogim zemljama kulture su iščezle jer se nisu prenosile na buduće generacije, ili nisu bile cenjene u obrazovnom sistemu, zbog čega je naročito važno da se u taj sistem uključi prenos kulturnih i estetskih vrednosti i identiteta. Pri razvoju i implementaciji kulturne politike za decu i omladinu, sva tri ministarstva, Ministarstvo kulture, Ministarstvo omladine i sporta i Ministarstvo prosvete treba da sarađuju sa ostalim akterima – institucijama kulture i obrazovanja, civilnim sektorom i mladima. Za uspešnu implementaciju kulturne politike najvažniji su već pomenuti sistem finansiranja i monitoring implementacije. Takođe je neophodno uključiti nove i efikasne načine finansiranja kulture za decu i omladinu, kao što su finansiranje iz prihoda nacionalne lutrije, ili kroz sponzorstva, korporativne saradnje, preko oporezivanja i zakonodavstva. Kao osiguranje da definisana kulturna politika ne bude samo „slovo na papiru“, neophodno je formiranje savetodavnog tela čiji će zadatak biti monitoring, tj. praćenje razvoja kulture za decu i omladinu, pružanje osnovnih informacija i pomaganje implementacije definisane kulturne politike. Nedostatak svesti među decom i mladima o njihovoj kulturnoj baštini i kulturnoj sredini je problem koji se mora uzeti u obzir kada se gradi kulturna politika. Kreatori kulturne politike moraju preduzeti akcije i mere da razviju strategije koje će prenositi i održavati kulturne i estetske vrednosti.

Dve osnovne strategije za postizanje efikasnog umetničkog obrazovanja, koje takođe mora biti uključeno u kulturnu politiku, **su relevantno i efikasno obrazovanje nastavnika i umetnika, kao i razvoj partnerstva između obrazovnih institucija i institucija kulture.**

Ostale preporuke upućene kreatorima kulturne politike su:

- uskladiti kulturnu politiku i zakonodavstvo Republike Srbije sa politikama EU;
- definisati lokalnu kulturnu politiku za decu i omladinu u svakom gradu/opštini;
- uključiti programe za decentralizaciju kulture za decu i mlade;
- uključiti mlade u razvoj kulturne politike;

- definisati opštu – generalnu strategiju kulturnih institucija za decu i mlade sa zajedničkim ciljevima; uvesti inovativni pristup i nove tehnologije u promovisanju i približavanju kulture i umetnosti deci i mladima; uključiti reprezentativne prakse i programe drugih zemalja;
- obezbediti programe beneficija kulturne potrošnje za mlade;
- postaviti umetničko obrazovanje na listu prioriteta modela kulturne politike;
- razviti strategije za implementaciju i nadgledanje kako bi se obezbedilo kvalitetno umetničko obrazovanje;
- podsticati inovativne pristupe i primene novih vizija učenja kroz umetnost;
- obezbediti materijalne resurse neophodne za efikasno pružanje umetničkog obrazovanja (prostor, materijali, mediji, knjige, itd.) svim obrazovnim i kulturnim institucijama.

Uloga civilnog sektora u razvoju kulturne politike za decu i omladinu, u ovom trenutku u Srbiji, je podizanje svesti o važnosti kulturnog razvoja dece i omladine. NVO moraju da kritikuju vladu i obaveštavaju javnost o aktuelnoj situaciji u vezi sa ovim pitanjem, kako bi stvorili pogodnu situaciju koja bi inicirala kreiranje i razvoj kulturne politike za decu i omladinu. Nevladine organizacije i kulturne institucije takođe treba da se umreže u cilju kooperativne saradnje i definisanja zajedničkih ciljeva i strategija, kao i da povećaju broj programa svih vrsta umetnosti.

Obrazovne ustanove i zaposleni u tim institucijama imaju veoma veliku odgovornost u približavanju kulture i umetnosti deci i mladima u praktičnom smislu. Da bi imali pozitivne efekte, u nastavu treba da uvedu kulturne sadržaje dostupne deci i mladima, sadržaje koji odgovaraju njihovim interesovanjima i sposobnostima. Važno je i da se razviju posebni programi za decu čiji roditelji nisu konzumenti kulturnih proizvoda, da se sa posebnom pažnjom nastavnika takva deca uključe u radionice i vannastavne aktivnosti. Takođe je potrebno da pomenute institucije promovišu vrednost i značaj umetničkog obrazovanja, podrže profesionalni razvoj i prosperitet nastavnika i umetnika i kreiraju kooperativne projekte neformalnog umetničkog obrazovanja.

Još preporuka.....

Razvoj kulture je odgovornost države ili lokalne uprave.

Za mlade kultura označava različito: od opštih vrednosti kao što su vaspitanje, obrazovanje, sloboda, kreativnost, smisao društva i izraz ličnog razvoja, pa sve do specifičnih aktivnosti kao što su odlazak u pozorište, na izložbe, koncerte itd. Pod ovim pojmom podrazumevaju se i aktivnosti koje su deo svakodnevnog života, kao što su oblačenje, ponašanje na ulici, govor, briga o životnoj sredini i čistoći grada/sela, slušanje muzike s prijateljima itd.

Kulturne vrijednosti u Boki su počene i to deluje na odrastanje i formiranje mlade ličnosti. Postojeće stanje kulture mladih je uglavnom svedeno na kafansko-muzički stepen, na šund, na turbo-folk i na diskoteke.

Kultura mladih je poseban segment u kulturnim dešavanjima, ali se u Medijani tako ne tretira. Kultura koja se nudi, prilagođena je starijima.

Kultura je suštinska potreba ljudskih bića, ali su potrebe za kulturom nedovoljno razvijene kod jednog broja mladih. Mladi, uglavnom, kulturu povezuju s elitizmom i elitama; kultura je određena socijalnim razlikama i krugovima u kojima se mladi kreću.

Mladi ne prate mnogo kulturna dešavanja zbog slabe informisanosti o kulturnim dešavanjima, loše komunikacije i zato što se kultura ne reklamira.

Većina mladih prati kulturna dešavanja u slobodnom vremenu.

Većina mladih smatra da u obrazovanju nema dovoljno kulturnih sadržaja i da kultura nije adekvatno tretirana u ovoj oblasti, posebno lokalna kultura, i to je i još jedan od razloga što mladi ne prate kulturna zbivanja.

Smatra se da se kultura u školama ne obrađuje na način blizak i prijemčiv mladima.

Mladi u Medijanni ne prate i ne prihvataju kulturne sadržaje. Treba im pomoći jer je kultura veoma važna za formiranje njihove ličnosti, osnova na kojoj se oni razvijaju.

Potrebno je organizovati otvorene tribune ili okrugle stolove na temu kulture mladih u Medijani. Reforme treba da uvedu kulturu u svakodnevni život. Treba se fokusirati na srednju klasu kao nosioca kulture. Treba sprovesti reformu obrazovanja i uvesti kulturu u obrazovanje mladih. Mladi treba da budu nosioci promena u oblasti kulture; treba im pružiti dobre uzore jer se lako identifikuju s njima.

Kultura treba da postane dio njihovog svakodnevnog života da je ne bi shvatali kao elitističku potrebu. Medijani fali biblioteka za mlade gde bi mogli da čitaju, slušaju muziku i rade kao volonteri.

Predloženo je da se u školama uvede obrazovanje o kulturi kao poseban predmet. Škole treba da organizuju posjete bioskopima, odlazak na koncerte, pozorišne predstave i kvalitetne ekskurzije za učenike/ce.

Potrebno je adekvatno obrazovanje nastavnog kadra kako bi se kultura približila mladima na interesantan, zanimljiv način.

Mladi bi željeli da u Medijani ima više kulturnih dešavanja, posebno onih prilagođenih njihovom uzrastu i interesovanjima. Letnja dinamika kulturnih dešavanja treba da se produži i van turističke sezone.

Potrebna je bolja promocija kulture (u školama preko razglasa, davanjem popusta srednjoškolcima/kama, organizovanjem događaja za mlade po njihovoj želji).

Potrebno je uspostavljanje kontakta između kulturnih institucija i škola. Neophodna su profesionalna pozorišta.

Kulturne događaje treba organizovati na drugačiji način (npr. koncerte u drugačijem ambijentu); spojiti različite umetnosti. Potrebno je više koncerata drugih muzičkih žanrova, a ne samo klasične muzike.

Arhitektonske promene u gradu treba da vrednuju kulturno naslijeđe. Potrebno je organizovanje ekoloških akcija. Kultura treba da bude lakše dostupna mladima u ruralnim sredinama. Kulturna ponuda Medijane treba koncipirati tako da se preko nje stižu prihodi

i za društvo i za samu kulturu (preporuka EU je da kultura i turizam izdržavaju sami sebe), a ne da je, kao do sada, podređena sticanju prihoda za pojedince i pojedine strukture.

Mladi treba da se aktivnije uključe u kulturna dešavanja i planiranje kulture.

Može se izvršiti animacija mladih kroz manifestacije lokalnog karaktera.

Mladi se u kulturne događaje mogu uključiti kroz amaterska društva, bendove, folklorne grupe ili preko nevladinih organizacija.

Poseban problem je uključivanje mladih s oštećenim sluhom, govorom, vidom ili ukolicima, koji bi se mogli aktivno uključiti u kulturna dešavanja kada bi im se na adekvatan način pomoglo.

Treba stimulisati interesovanja mladih i uključiti ih u kulturne tokove, a to se može najlakše uraditi preko škola.

Škole treba da preuzmu ključnu ulogu u kulturnom obrazovanju, da pomognu da se prevaziđe slaba informisanost o kulturnim dešavanjima. U školama se mogu organizovati kulturne sekcije.

Srednjoškolce/ke treba pitati za ideje, omogućiti im da sami stvaraju kulturne sadržaje, da organizuju književne ili poetske večeri na svoj način, da pokrenu časopis, da prave scenarije i budu autori predstava.

Mladi mogu sami da kreiraju neke kulturne manifestacije, da prerade pozorišne komade i u svojoj režiji ih učine interesantnijim.

Kulturni centri bi trebalo da budu stožeri kulture mladih – da nađu sisteme za uključivanje mladih, da ih angažuju na filmovima, u pozorištu, književnosti.

Treba dosta raditi na podizanju svesti mladih, posebno sada kada duh vremena negativno utiče i na njih. Volonterstvo indirektno donosi profit (stvaranje kontakata, učenje, sticanje znanja i iskustva, stvaranje portfolija, šanse za zapošljavanje u budućnosti).

Umetnicima/cama su potrebni menadžeri da bi mogli da naplate svoj rad.

Kultura Medijane treba da bude koordinisana kako bi djelovala kao kultura regiona.

Mladi se mogu informisati preko letaka u marketima ili kafićima, preko displeja, emisija na radiju, veb sajtova.

Treba da se promovišu pozitivni primeri uključivanja mladih u tradicionalne

manifestacije.

Mnogo toga se može učiniti da bi mladi s oštećenim sluhom i vidom i oni u kolicima imali pristup kulturnim događajima; to nije uvek povezano s finansijskim sredstvima.

Važno je obrazovanje i senzibilisanje ljudi koji nemaju takvih problema, i naročito roditelja.

U Medijani treba slediti pozitivne primere: pravljenje prilaza (rampe) i postavljanje zvučnih semafora, uklanjanje arhitektonskih barijera (stepenice, visoki pločnici) itd.

Mladi koji imaju problema sa sluhom i govorom, treba da se što više školuju i obrazuju, s njima treba intenzivnije da se radi. Oni se mogu okrenuti internetu jer on pruža puno mogućnosti za obrazovanje.

Treba premostiti jezički problem, treba da sprave TV emisije za lica koja ne čuju, kao i posebni programi ili priredbe. Mnogo toga smože lako prevesti na gestovni jezik i snimiti na kasete.

Mogu se organizovati radionice za mlade s posebnim potrebama.

Treba obezbijediti besplatne ulaznice za predstave ili koncerte.

PRILOG 1. UPITNIK

Koliko imaš godina:

1. Šta za tebe predstavlja kultura?

- To je samo za elitu.
- To je deo svakodnevnog života.
- Odlazak u pozorište, na izložbe ili koncerte.
- Nešto sasvim obično: briga o životnoj sredini, o čistoći grada/sela, slušanje muzike s prijateljima...
- Drugo (navedi šta).

2. Da li i koliko mladi prate kulturne događaje? Da li idu na koncerte, u bioskope, pozorište, muzeje.

- Mladi slabo prate kulturna dešavanja;
- Zaokupljeni su školom, a slobodno vrijeme koriste za druženje, izlaske, konzumiranje masmedija;
- Sve zavisi od društva u kome se nalaze;
- Slabo nas informišu o kulturnim dešavanjima;
- Trudim se da pratim kulturne događaje;

3. Da li ste skoro prisustvovali nekom kulturnom događaju?

DA NE

4. Da li znaš koje su institucije kulture u tvom Gradu?Bar dve...

5. Da li se kultura tretira na adekvatan način u okviru obrazovanja mladih?
- Da
 - Ne
 - Samo u okviru sekcija
6. Da li je kultura dostupna svim mladima?
- Da.
 - Mladi s oštećenim sluhom i vidom i mladi u kolicima ne mogu uvijek da prate kulturna dešavanja;
 - Mladi u seoskim naseljima teže mogu da prate kulturna događanja;
 - Nešto drugo (navedi šta).
7. Da li se mogu povezati neki elementi kulturnog nasleđa u vašem Gradu/selu s kulturom mladih i na koji način?
- Da
 - Ne
 - Nisam upoznat sa kulturnim nasleđem u mom Gradu;
8. Da li ti se dopada ono što se sada dešava na polju kulture u mom gradu, selu, kraju...?
- Da
 - Ne
 - Nisam informisan;
 - Ne zanima me kultura;
9. Kakve bi kulturne događaje voleo u svojoj sredini?
- Više koncerata;
 - Sajmova knjiga;
 - Pozorišnih predstava;
 - Nešto drugo _____

10. Kakva kulturna dešavanja bih ti kreirala/o?

11. Da li mladi smatraju da bi trebalo da budu aktivni tvorci kulturnih dešavanja, ili je dovoljno da budu „u publici“?

- Da
- Ne
- Mladi mogu biti aktivni tvorci kulturnih dešavanja, ali moraju imati i želje za tim;

12. Na koji način bi se mladi mogli uključiti, kao aktivni tvorci, u kulturna dešavanja u svojoj sredini?

- Kulturne institucije nisu otvorene prema mladima;
- O kulturi odlučuje uzak krug ljudi koji mladima baš ne daje prilike;
- Nisam sigurna kako bi mladi trebalo da se uključe;
- Zeleli bi, ali ne znaju kako da se uključe;
- Mladi bi trebalo da budu aktivni tvorci kulture preko neke NVO ili drugih;

13. Da li se od kulture može zaraditi?

- Da (navedi na koji način);
- Ne.
- Možda, ali ne kod nas;
- Možda, ali ne znam na koji način;

14. Da li bi mladi ljudi radili volonterski u oblasti kulture?

- Da
- Ne
- Naravno uz neku malu nadoknadu;

15. Da li imate informacije o tome kako mladi zarađuju od kulture u zemljama Evropske unije ili regionu?

- Da
- Ne
- Ne interesuje me;